

PATVIRTINTA

Lietuvos Respublikos Vyriausybės
nutarimu Nr.

2019 METŲ NACIONALINĖ REFORMŲ DARBOTVARKĖ

I SKYRIUS

IŽANGA

1. 2019 metų nacionalinėje reformų darbotvarkėje (toliau – NRD) apibendrinamos svarbiausios vykdomos ir planuojamos vykdyti struktūrinės reformos, kuriomis siekiama įveikti didžiausius ekonomikos ir socialinės politikos iššūkius, kylančius Lietuvai, kaip Europos Sąjungos (toliau – ES) valstybei narei, dalyvaujant Europos ekonominės politikos koordinavimo semestre (toliau – Europos semestras). Siekdamos ekonomikos augimo ir užimtumo didėjimo, valstybės narės kasmet NRD, kuriose išdėstytos numatytos struktūrinės reformos, teikia Europos Komisijai (toliau – EK).

2. NRD pateikiami Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Vyriausybė) veiksmai, kurių imtasi įgyvendinant 2018 m. liepos 13 d. Tarybos rekomendaciją Nr. (2018/C 320/14) dėl 2018 metų Lietuvos nacionalinės reformų programos su Tarybos nuomone dėl 2018 metų Lietuvos stabilumo programos (toliau – Rekomendacija):

2.1. Gerinti mokestinių prievolių vykdymą ir plėsti mokesčių bazę – pereiti prie šaltinių, kurių apmokestinimas mažiau kenkia augimui. Užtikrinti ilgalaikį pensijų sistemos tvarumą ir kartu spręsti pensijų adekvatumo klausimą.

2.2. Gerinti švietimo ir mokymo sistemos, įskaitant suaugusiųjų mokymąsi, kokybę, veiksmingumą ir atitiktį darbo rinkos poreikiams. Gerinti sveikatos priežiūros sistemos rezultatus – toliau persiorientuoti nuo stacionariosios prie ambulatorinės priežiūros, stiprinti ligų prevencijos priemones, be kita ko, vietos lygmeniu, ir didinti priežiūros paslaugų kokybę ir įperkamumą. Gerinti mokesčių ir socialinių išmokų sistemos struktūrą siekiant mažinti skurdą ir pajamų nelygybę.

2.3. Skatinti našumo augimą: didinti viešųjų investicijų veiksmingumą, užtikrinti veiksmingą valdžios institucijų vykdomą mokslinių tyrimų ir inovacijų politikos koordinavimą ir šalinti viešųjų priemonių, kuriomis remiamas mokslo ir verslo bendradarbiavimas, spragas ir neefektyvumą.

3. 2018 m. parengtas 2018–2019 metų ES Tarybos rekomendacijos Lietuvai įgyvendinimo priemonių planas, kurio įgyvendinimas kartu yra Vyriausybės 2018 metų veiklos ataskaitos, patvirtintos 2019 m. kovo 27 d. Vyriausybės nutarimu Nr. 273, priedas.

4. NRD parengta atsižvelgiant į 2018 m. lapkričio 21 d. EK komunikatą COM(2017) 690 „2019 m. metinė augimo apžvalga“ Europos Parlamentui, Tarybai, Europos centriniam bankui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, Regionų komitetui ir Europos investicijų bankui (toliau – Metinė augimo apžvalga), kuriuo pradėtas 2019 metų Europos semestras, ir į visai ES nustatytus prioritetus – užtikrinti kokybiškas investicijas ir nukreipti jas į spragas mokslinių tyrimų ir inovacijų, švietimo, mokymo, įgūdžių ir infrastruktūros srityse; sutelkti dėmesį į reformas, kurios didina našumo augimą, integraciją ir institucinę kokybę; užtikrinti makrofinansinį stabilumą ir patikimus viešuosius finansus.

5. EK 2019 m. vasario 27 d. paskelbė EK tarnybų darbinį dokumentą Nr. SWD (2019) 1014 „Šalies ataskaita. Lietuva 2019“ (toliau – Šalies ataskaita), kuris apima bendrą Lietuvos ekonominių vertinimą, 2018 metais Lietuvai skirtos Rekomendacijos įgyvendinimą, struktūrinių reformų vykdymą ir nacionalinių tikslų pagal 2010 m. kovo 3 d. EK komunikatą Nr. KOM(2010) 2020 „2020 m. Europa. Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija“ (toliau – strategija „Europa 2020“) įgyvendinimo pažangą. Pagal rekomendacijų įgyvendinimo pažangos vertinimą šiais metais Lietuva vertinama kaip pasiekusi ribotą pažangą. Svarbiausi Šalies ataskaitoje iškelti iššūkiai Lietuvai: pajamų nelygybės ir skurdo mažinimas, įtraukaus augimo užtikrinimas ir investicijų didinimas, ypač į žmogiškąjį kapitalą, našumo bei darbo jėgos pasiūlos didinimas. NRD pateikiami svarbiausi Vyriausybės veiksmai siekiant įveikti minėtus iššūkius.

6. NRD sudaro šios dalys:

- 6.1. makroekonominio poveikio kontekstas ir scenarijus (NRD II skyrius);
- 6.2. pagrindinius ekonomikos iššūkius sprendžiančios politikos priemonės (NRD III skyrius);
- 6.3. informacija apie strategijos „Europa 2020“ tikslų įgyvendinimą (NRD IV skyrius);
- 6.4. tarpinstitucinis bendradarbiavimas bei socialinių ir ekonominių partnerių įtraukimas (NRD V skyrius).

II SKYRIUS

MAKROEKONOMINIO POVEIKIO KONTEKSTAS IR SCENARIJUS

PIRMASIS SKIRSNIS

MAKROEKONOMINĖS PERSPEKTYVOS

7. Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – Finansų ministerija) parengtame ekonominės raidos scenarijuje 2019–2022 metams numatoma, kad Lietuvos bendrasis vidaus produktas (toliau – BVP) vidutiniu laikotarpiu augs vidutiniškai 2,4 proc. per metus. Atsižvelgus į susiformavusias ekonomikos raidos tendencijas ir pasikeitusias išorinės aplinkos prielaidas

numatoma, kad šalies BVP 2019 metais augs 2,6 proc., 2020 metais – 2,4 proc., 2021–2022 metais – po 2,3 proc. kasmet.

8. Pastaraisiais metais gerėjanti namų ūkių finansinė būklė ir optimistiniai vartotojų lūkesčiai skatino namų ūkių vartojimo išlaidų augimą. 2018 metais jis siekė 3,9 proc. Darbo užmokesčiui augant sparčiau nei infliacijai, namų ūkių vartojimas ir toliau išliks gana didelis. Namų ūkių vartojimo 3prie ekonomikos augimo prisidės toliau didėsiantis investicijų lygis šalyje, kurį skatins poreikis modernizuoti ir efektyvinti įmonių veiklą, Europos strateginių investicijų fondo ir ES fondų lėšomis finansuojamų projektų įgyvendinimas. Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo išlaidos 2019–2022 metais galėtų augti apie 4,6 proc. per metus.

9. Lėčiau auganti išorės paklausa neigiamai veiks Lietuvos užsienio prekybą. Lietuvos eksportuotojams vidutiniu laikotarpiu teks toliau taikytis prie kintančių ekonominių aplinkybių, tęsti investicijas siekiant didinti konkurencingumą ir valdyti valiutų riziką, priimti sprendimus, mažinančius gamybos sąnaudas ir didinančius veiklos efektyvumą. Santūraus optimizmo dėl eksporto perspektyvų suteikia išliekanti stipri prekių eksporto diversifikacija ir ilgametė Lietuvos eksportuotojų patirtis dirbti sparčiai besikeičiančioje aplinkoje. Prekių ir paslaugų eksportas 2019–2022 metais vidutiniškai per metus galėtų augti po 4,3 proc.

10. Vidutinis mėnesinis darbo užmokestis šalyje 2018 metais išaugo 9,6 proc. (privačiame sektoriuje – 9,4 proc., viešajame sektoriuje – 10,2 proc.) – tai sparčiausias augimas per pastaruosius 10 metų. Atsižvelgus į praėjusių metų tendencijas 2019 metais vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis šalyje galėtų augti 8 proc. (eliminavus 2019 metais įsigaliojusių mokesčių pakeitimų poveikį), 2020 metais – 6,4 proc., 2021 metais – 5,8 proc., 2022 metais – 5,5 proc.

11. Senkant kvalifikuotos darbo jėgos ištekliai vidutiniu laikotarpiu nedarbo lygis išliks stabilus ir sudarys 5,9 proc.

12. Lėtėjant darbo užmokesčio augimo tempui, o prekių kainoms pasiekus ES vidurkiui artimą lygį, kainų augimas šalyje nebebus toks spartus kaip pastaruosius dvejus metus. Vidutinės metinės infliacijos, apskaičiuotos pagal su kitomis ES valstybėmis narėmis metodologiškai suderintą vartotojų kainų indeksą (SVKI), pokytis 2019 ir 2020 metais sieks 2,2 proc. Vėlesniais vidutinio laikotarpio metais kainų pokyčio tempas turėtų išlikti artimas trumpojo laikotarpio infliacijos tempui – 2,1 proc. 2021 metais ir 2 proc. 2022 metais.

ANTRASIS SKIRSNIS

MAKROEKONOMINĖ STRUKTŪRINIŲ REFORMŲ ĮTAKA

6 SVARBIAUSIOS REFORMOS

13. 2018 m. sausio 8 d. Vyriausybė išskyrė 6 svarbiausias reformas: švietimo struktūrinę reformą, apimančią vidurinio ugdymo, profesinio mokymo ir aukštojo mokslo lygius; sveikatos reformą, apimančią visų tipų gydymo lygius, slaugą, sveikos gyvensenos skatinimo priemones; mokesčių reformą, kuria siekiama darbo jėgos apmokestinimą padaryti patrauklesnį darbo vietų kūrimui, skatinti investicijas ir verslumą; šešėlio mažinimą, leisiantį pateikti priemones, kurios skatintų sąžiningą mokesčių mokėjimą; pensijų kaupiamosios dalies reformą, kuria siekiama išvengti bendro pajamų apsaugos lygio senatvėje sumažėjimo; inovacijų srities reformą, kuri paskatintų investicijas į inovacijas, sukurtų didelį inovacijų skatinimo paketą, konsoliduotų ir sustiprintų mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų (toliau – MTEPI) sistemą.

14. Atsižvelgiant į Vyriausybės ir atskirų ministerijų pateiktų struktūrinių reformų planą, priemones ir tikslinius rodiklius bei pasinaudojus kitų šalių patirtimi ir mokslinėmis studijomis, Finansų ministerijos užsakymu buvo kiekybiškai įvertintos 6 struktūrinių reformų priemonės ir atitinkami terminai, tai yra skaičiais išreikšti reformų kuriami pinigų ir žmogiškųjų išteklių srautai, kurie buvo naudojami kaip pirminės reformų paskatos, orientuotos į makroekonometrinį modelį.

15. Vertinimo metu atlikto makroekonometrinio modeliavimo rezultatai¹ rodo gana aukštą nagrinėjamų reformų priemonių teigiamą poveikį BVP ir jo sudedamosioms dalims bei reikšmingą reformų socialinį efektą. Nuolatinis daugumos reformų poveikis (t. y. esminių ekonominių srautų struktūros pokyčiai) ir vėliau pasireikšianti šalies ekonomikai daroma antrinė įtaka bus juntama ir po nagrinėjamo 2019–2025 metų laikotarpio – užtikrins tolesnį BVP augimą. Poveikio BVP dinamika rodo, kad didžiausias santykinis efektas bus pasiektas maždaug 2025–2027 metais, kai reformos lems apie 2,0 proc. didesnę BVP lygį arba daugiau nei 1,2 mlrd. eurų didesnę BVP, palyginti su tuo, kuris būtų būdingas neįgyvendinus reformų.

Švietimo struktūrinė reforma

16. 2018 metais sumodeliuota ir pradėta įgyvendinti struktūrinė švietimo reforma ir šeši jos įgyvendinimo projektai. Įgyvendinant reformą, vykdomas visapusiškas švietimo sistemos atnaujinimas, apimantis visus sistemos lygmenis nuo ikimokyklinio iki aukštojo mokslo. Numatyta,

¹ 2014–2020 m. Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos tarpinis vertinimas:

<https://www.esinvesticijos.lt/lt/dokumentai/2014-2020-m-europos-sajungos-fondu-investiciju-veiksmu-programos-tarpinis-vertinimas-vykdomas-vertinimas>.

kad, įgyvendinus reformą, mokinių pasiekimai išaugs dešimtadaliu, 50 proc. sumažės mokinių pasiekimų skirtumai kaimo ir miesto regionuose, aukštasis mokslas bus prieinamas nepriklausomai nuo stojančiojo socialinės ir ekonominės padėties, studijų programos bus aukštesnės kokybės, programų pasiūla – optimizuota ir pritaikyta prie darbo rinkos poreikių, trečdaliu sumažės jaunimo nedarbas.

17. 2019 metais reformai įgyvendinti numatyta skirti 300 mln. eurų investicijų. Daugiausia lėšų iš šios sumos atiteks mokytojų etatinio darbo užmokesčio modelio įgyvendinimui – 66 mln. eurų, taip pat dėstytojų ir tyrėjų atlyginimams bei doktorantų stipendijoms – 54 mln. eurų, neformaliojo vaikų švietimo plėtrai – 12 mln. eurų, mokslo ir inovacijų sklaidai – 1,5 mln. eurų, studijų tarptautiškumui didinti, moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai (toliau – MTEP) – 3,7 mln. eurų, kokybės krepšeliui – 6,5 mln. eurų. Klasės krepšeliui numatyta skirti 16 mln. eurų, patyčių prevencijai ir laboratorijoms bei informacinėms technologijoms – po 11,6 mln. eurų, ugdymo turiniui ir vertinimui – 6,3 mln. eurų, profesiniam orientavimui – 50,9 mln. eurų, bendrojo ugdymo mokyklų, universitetų ir profesinio mokymo įstaigų optimizavimui – 56,1 mln. eurų.

Sveikatos sistemos reforma

18. Siekiant tvarių ir ilgalaikių pokyčių įgyvendinama sveikatos sistemos struktūrinė reforma turi 5 apibrėžtus tikslus su aiškiai nustatytais uždaviniais ir matavimo rodikliais.

19. Numatoma pagerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir prieinamumą, sutrumpinti patekimo pas šeimos gydytojus ir gydytojus specialistus laiką, sumažinti hospitalizacijos atvejų, kurių buvo galima išvengti, dalį. Siekiami rezultatai – patekti pas šeimos gydytoją per 7 dienas (tai turės įtakos 0,5 mln. gyventojų), patekti pas gydytoją specialistą – per 30 d. (tai turės įtakos 250 tūkst. gyventojų), 2021 m. trečdaliu sumažintas išvengiamų hospitalizacijos atvejų skaičius.

20. Siekiant užtikrinti gyventojams saugų ir tinkamos kokybės stacionarių aktyviojo gydymo paslaugų prieinamumą planuojama optimizuoti ligoninių tinklą. Rezultatas – kasmet išgelbėtos apie 350 gyvybių, mirčių nuo infarkto sumažės 1/3, nuo insulto – 1/4.

21. Efektyviai išplėtotą ilgalaikės slaugos paslaugų sistema sudarys sąlygas 25 tūkst. gyventojų, slaugančių šeimos narius, grįžti į darbo rinką ar dirbti daugiau valandų. 2019–2021 m. ilgalaikės slaugos lovų skaičių numatoma padidinti iki 3300.

22. Gerinama visuomenės sveikatos priežiūros kokybė ir mažinami gyventojų sveikatos netolygumai, mirtingumas nuo onkologinių ligų, skatinamas sveikas senėjimas. Aktyvi onkologinių ir kitų sunkių ligų prevencija 2019–2021 m. bus aktuali 110 tūkst. gyventojų. Siekiama 10 mėnesių

pailginti Lietuvos gyventojų tikėtino sveiko gyvenimo trukmę ir trečdaliu sumažinti savižudybių skaičių.

23. Mažinama finansinė našta mažas pajamas gaunantiems gyventojams ir užtikrinamas sveikatos sistemos paslaugų prieinamumas visoms socialinėms grupėms – įgyvendinamos ekonomiškai efektyvios vaistų ir medicinos priemonių kompensavimo priemonės.

24. Didinamas gydytojų ir slaugytojų profesijos prestižas, siekiant užtikrinti tvarų ir nuoseklų darbo užmokesčio didėjimą. Plėtojant socialinį dialogą kolektyvinių derybų susitarime išsipareigota nuosekliai didinti gydytojų VDU, kuris 2020 metų antro pusmečio pradžioje turėtų būti ne mažesnis kaip 3 VDU, o slaugytojų būtų ne mažesnis kaip 1,5 VDU.

Mokesčių reforma

25. Atsižvelgiant į 2018 m. balandžio 16 d. Vyriausybės pristatytą mokesčių struktūrinę reformą, buvo parengtas įstatymų projektų, kurie 2018 m. birželio mėn. buvo priimti Lietuvos Respublikos Seime (toliau – Seimas), paketas. Juo kartu buvo įtvirtintas esminių apmokestinimo pokyčių planas 2019–2021 metams, užtikrinantis didesnę mokesčių aplinkos prognozuojamumą ir stabilumą.

26. Siekiant didinti darbo apmokestinimo konkurencingumą Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo pakeitimais mažinama mokesčių našta, ypač mažas ir vidutines pajamas gaunantiems gyventojams, palaipsniui 2019–2021 metais didinant neapmokestinamąjį pajamų dydį (toliau – NPD) (2019 metais – iki 300 eurų, 2020 metais – iki 400 eurų, 2021 metais – iki 500 eurų) ir plečiant NPD taikymo mastą (iki 2 vidutinių darbo užmokesčių (toliau – VDU)). Kartu nuo 2019 metų nustatyta socialinio draudimo įmokų viršutinė riba (2019 metais – nuo sumos, kuri ne didesnė nei 120 VDU per metus, kurių tolesnis mažėjimas įtvirtintas ir 2020 metais (nuo sumos, kuri ne didesnė 84 VDU) bei 2021 metais (nuo sumos, kuri ne didesnė 60 VDU)). Taip pat nuo 2019 metų įsigalioja ir progresinis 27 proc. gyventojų pajamų mokesčio (toliau – GPM) tarifas, taikomas darbo pajamoms, kurios viršys valstybinio socialinio draudimo įmokų viršutinę ribą, bei progresinis 20 proc. GPM tarifas kitoms nei darbo santykių gautoms metinėms pajamoms (išskyrus individualios veiklos pajamas ir dividendus), viršijančioms 120 VDU.

27. Siekiant išgryninti darbo apmokestinimo sistemą ir padaryti ją aiškesnę, leidžiančią darbuotojams lengviau įvertinti jų pajamoms tenkančią mokestinę naštą, nuo 2019 m. sausio 1 d. konsoliduotos valstybinio socialinio draudimo įmokos (darbdavio socialinio draudimo įmokos perkeltos darbuotojui, darbdaviui paliekamos tik įmokos už nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų bei nedarbo draudimo rūšis). Kartu siekiant sudaryti sąlygas pagrindinę pensijos dalį finansuoti

iš valstybės biudžeto, pagrindinę pensiją užtikrinanti socialinio draudimo įmokų dalis sujungta su GPM dalimi, atitinkamai perskaičiuoti ir GPM ir socialinio draudimo įmokų tarifai.

28. Plečiant ekonomikos augimui mažiau žalingų mokesčių bazę ir didinant tokių mokesčių įtaką biudžeto pajamoms, 2018 metais buvo priimtos atitinkamos Akcizų įstatymo pataisos, kuriomis 2019 metais didinamas akcizų tarifas etilo alkoholiui 10 proc. bei apmokestinamas elektroninių cigarečių skystis, taip pat 2019–2021 metais didinami akcizų tarifai cigaretėms – vidutiniškai po 6 proc. kasmet, cigarams ir cigarilėms, rūkomajam tabakui ir kaitinamojo tabako produktams – vidutiniškai po 14 proc. kasmet. Seimui pateiktos Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto mokesčio įstatymo pataisos, kuriomis siūloma didinti fizinių asmenų nekilnojamojo turto apmokestinimą (apmokestinant antrąjį ir paskesnį gyvenamosios paskirties turto objektus), kartu prisidedant prie būsto rinkos reguliavimo.

29. Atsižvelgiant į tai, kad, įgyvendinant mokesčių struktūrinę reformą, esminiai mokesčių teisės aktų pakeitimai buvo atlikti 2018 metais, 2019 metais numatoma toliau tęsti esminių apmokestinimo pokyčių plano 2019–2021 metams, apimančio GPM (NPD didinimas), akcizų (tarifų didinimas) ir socialinio draudimo viršutinių ribų pakeitimus, įgyvendinimą. Taip pat, siekiant prisidėti prie investicijų į žmogiškąją kapitalą didinimo, 2019 metais numatomos siūlyti papildomos mokestinės paskatos, skatinančios mokymąsi visą gyvenimą.

Šešėlio mažinimo reforma

30. Siekdamas stiprinti kovą su šešėline ekonomika ir efektyviau koordinuoti už valstybės finansus ir ekonomiką atsakingų institucijų veiksmus, Ministrų kabinetas 2018 m. įsteigė naują Vyriausybės kanclerio vadovaujamą Šešėlinės ekonomikos mažinimo komisiją, kuri ne tik koordinuoja kontrolės institucijų veiksmus, bet ir ieško ekonominių paskatų ir skatina visuomenės sąmoningumą kovojant su šiuo neigiamu reiškiniu.

31. Įgyvendinant kovos su šešėliu reformą, siekiant gerinti mokesčių administravimą ir mažinti šešėlinę ekonomiką, nustatytos savanoriško atsiskleidimo ir mokesčių mokėjimo skatinimo bei nepakantumo pažeidėjams mokesčių srityje priemonės: vienkartinis sumokančiųjų „pamirštus“ mokesčius atleidimas nuo sankcijų (laikotarpis nuo 2019 m. sausio 1 d. iki liepos 1 d.); galimybė susimąžinti apmokestinamąsias pajamas, kai išigyjamos oficialiai apskaitomos paslaugos šešėlinei ekonomikai jautriose srityse (maitinimo, statybos, autotransporto priemonių prekybos (naudotų) ir remonto ir kitų paslaugų); „baltųjų“ finansų skatinimas, apribojant galimybes nepatikimiems mokesčių mokėtojams dalyvauti viešuosiuose pirkimuose, gauti paramą, apsunkinant galimybes gauti bankinį finansavimą bei nustatant ilgesnę mokestinę senatį; mokestinių procedūrų supaprastinimas, elektroninių paslaugų plėtra ir kt.

32. Siekiant nustatyti papildomas kovos su mokesčių vengimu ir slėpimu priemonės ir atsižvelgiant į ES ir Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (toliau – EBPO) rekomendacijų rezultatus bei perkeltant ir įgyvendinant dalį 2016 m. liepos 12 d. Tarybos direktyvos (ES) 2016/1164, kuria nustatomos kovos su mokesčių vengimo praktika, tiesiogiai veikiančia vidaus rinkos veikimą, taisyklės, nuostatų Pelno mokesčio įstatyme nustatytos bendroji kovos su piktnaudžiavimu taisyklė (pelno mokesčio lengvatomis nebūtų galima pasinaudoti, kai yra siekiama mokestinės naudos, ir tai yra pagrindinis arba vienas iš pagrindinių sandorio, ūkinės operacijos ar pan. tikslų) ir palūkanų atskaitymo ribojimo taisyklė, taip pat praplėstas užsienio kontroliuojamųjų apmokestinamųjų vienetų apmokestinimo taisyklių taikymo mastas.

33. Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – VMI), naudodama analitinės mokesčių administravimo efektyvumo gerinimo priemonės ir vykdydama į elektroniniame sąskaitų faktūrų (i.SAF) posistemyje pateiktų pridėtinės vertės mokesčio sąskaitų faktūrų registrų duomenų automatinį kryžminį sutikrinimą, turi galimybę operatyviai nustatyti neatitikimus (pirkėjai pateikė sąskaitą, o pardavėjas – ne, ir atvirkščiai) ir apie juos informuoti mokesčių mokėtoją, o nustačiusi su galimu sukčiavimu susijusius sandorius, atlikti mokesčių mokėtojų kontrolės veiksmus. Organizuojami stebėsenos ir kontrolės veiksmai, inicijuoti i.SAF ir elektroninių važtaraščių posistemo (i.VAZ) duomenų analizės pagrindu. Papildomai inicijuota įmonių grupių ir didžiųjų mokesčių mokėtojų patikrinimų programa.

34. Toliau stiprinamas mokesčių administracijų tarptautinis bendradarbiavimas – automatinio būdu buvo keičiamasi informacija apie finansų įstaigose atidarytas sąskaitas ir jose esančias lėšas. Informacija apie Lietuvos Respublikos piliečių kitose valstybėse atidarytas sąskaitas ir jose esančias lėšas yra prieinama iš daugiau nei 60 valstybių ir teritorijų. Abipusiškai keičiamasi informacija apie įpareigojančius sprendimus ir kainodarą bei tarptautinių įmonių grupes.

35. Nuosekliai įgyvendinama kompleksinė VMI 2017–2021 metų mokesčių mokėtojų švietimo ir sąmoningumo ugdymo strategija ir jos įgyvendinimo priemonių planas; vyksta kasos kvitų žaidimas, skatinant visuomenės įsitraukimą į šešėlinės ekonomikos mažinimą. Iki 2018 m. gruodžio 31 d. kvitų žaidime užregistruota 1,97 mln. kvitų, iš jų už paslaugas – 1,06 mln. kvitų, turgavietės kvitų – 0,91 mln. Paskelbta 593 laimingų savaitinių kvitų ir 13 laimingų mėnesinių kvitų. Laimėjimus atsiėmė 545 paskelbtų laimingų kvitų savininkai.

36. Skatinant savanorišką mokesčių mokėjimą ir siekiant supaprastinti mokestines procedūras, VMI įdiegtas i.APS, kuriame pagal elektroninėmis priemonėmis nuotoliniu būdu VMI pateikiamus duomenis bus kaupiami, apdorojami ir saugomi individualią veiklą vykdančių gyventojų pajamų ir išlaidų apskaitos duomenys, formuojama pajamų ir išlaidų apskaita, tikslesnės preliminaros individualią veiklą vykdančių GPM deklaracijos. 2019 metais dėl šešėlio mažinimo reformos kompleksinių priemonių bei tęstinio tikslinio mokesčių administravimo gerinimo rizikingiausiose

srityse suplanuota gauti 220 mln. eurų VMI ir Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – „Sodra“) administruojamų mokesčių ir socialinio draudimo įmokų (164 mln. eurų – VMI ir 56 mln. eurų – „Sodra“).

Pensijų kaupiamosios dalies reforma

37. Lietuvoje mažiausias pensijas gaunantys senatvės pensininkai skursta – 2017 metais skurdo rizikos lygis 65 metų ir vyresnių asmenų amžiaus grupėje sudarė 33,4 proc. Be to, šalyje formuojasi vyresnio ir darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus neatitiktis, kuri rodo ateities pensininkų skurdo tendencijas (šiuo metu vieną senjorą išlaiko 3,5 dirbančio asmens, 2050 metais santykis kris iki 1,7). Nesiimant pertvarkos po poros dešimtmečių senatvės pensija gali sudaryti vos 34 proc. buvusio darbo užmokesčio, kai dabar pakeitimo norma siekia 42 proc.

38. Siekiant išvengti bendro pajamų apsaugos lygio senatvėje sumažėjimo, atlikta pensijų kaupiamosios dalies reforma. Pensijų kaupimo sistemos naujovės:

38.1. Nuo 2019 m. sausio 1 d. nelieta „Sodros“ pervedimų į privačius pensijų fondus, todėl kaupiantiems asmeninę pensiją nemažėja „Sodros“ pensija. Savo senatvei kaupti norintys žmonės gali pervesti 3 proc. nuo savo atlyginimo (arba šią įmoką didinti nuosekliai), o valstybė prie asmens kaupimo prisidės 1,5 proc. nuo VDU.

38.2. Numatyta galimybė kaupti daugiau nei 3 proc. nuo savo atlyginimo – tuomet bus taikoma GPM lengvata.

38.3. Galimybė atsisakyti kaupti ar vieną kartą dvylikai mėnesių sustabdyti kaupimą.

38.4. Automatinis dirbančiųjų asmenų iki 40 metų įtraukimas į naują pensijų kaupimo sistemą su galimybe šio įtraukimo atsisakyti.

38.5. Pensijų kaupimo bendrovės visiems dalyviams privalės pasiūlyti dalyvauti labiausiai jų amžių atitinkančiuose pensijų fonduose; paslaugų įkainiai mažinami iki 0,5 proc. vidutinės metinės lėšų vertės.

38.6. Nuo 2020 metų centralizuota anuitetų teikėja bus „Sodra“.

39. Bazinė pensija iš „Sodros“ perkelta į valstybės biudžetą. Tai leis prireikus finansuoti pensijas iš kitų mokesčių, o papildomoji dalis bus mokama iš „Sodros“.

Inovacijų srities reforma

40. Ilgalaikis valstybės ekonomikos augimas, aukštas produktyvumo lygis gali būti užtikrintas aktyviai plėtojant inovacijas kuriantį verslą. Viešosios inovacijų sistemos plėtra ir jos veiksmingumo didinimas yra itin svarbus uždavinys, kuriam įgyvendinti reikia viešojo ir privataus sektorių

susitelkimo. Lietuvos Respublikos statistikos departamento duomenimis, inovatyvios įmonės yra apie 4,4 karto efektyvesnės už neinovatyvias, o į MTEP investuojančiose įmonėse našumas yra apie 3 kartus didesnis negu kitose įmonėse. Šios dvi dedamosios sudaro pagrįstą pagrindą didėti Lietuvos verslo tarptautiniam konkurencingumui.

41. Inovacijų srities reformos priemonės orientuotos į mokslo žinių komercinimą, paskatas kurti naujus produktus ir inovatyvių investicijų pritraukimą. Tikimasi, kad dėl inovacijų reformos penktadaliu greičiau augs BVP, gyventojų atlyginimai augs šeštadaliu sparčiau, o paskatas kurti naujus produktus pajus beveik 50 proc. šalies įmonių ir juose dirbantys darbuotojai. Poveikis valstybės ekonomikos augimui modeliuojamas priežastinio ryšio konstravimu tarp viešosios intervencijos priemonių ir poveikio dedamųjų, taikant daugiakriterio vertinimo ir statistinius metodus. Prognozavimas atliktas remiantis Lietuvos pramonininkų konfederacijos, Žinių ekonomikos forumo, Technologijų ir inovacijų paramos verslui asociacijos bei Vilniaus Gedimino technikos universiteto ekspertų išvalgomis ir atliktais skaičiavimais.

Platesnė informacija apie inovacijų reformos įgyvendinimą pateikiama IV skirsnio „Našumo ir augimo skatinimas“ dalyje „MTEP ir inovacijų skatinimas“.

III SKYRIUS

PAGRINDINIUS EKONOMIKOS IŠŠŪKIUS SPRENDŽIANČIOS POLITIKOS PRIEMONĖS

PIRMASIS SKIRSNIS

DARBO RINKOS IR SOCIALINĖ POLITIKA

42. Remiantis Finansų ministerijos parengtu 2019–2022 metų ekonominės raidos scenarijumi numatoma, kad 2019–2022 metais darbo užmokestis vidutiniškai per metus augs 6,5 proc.

43. Siekiant efektyvaus užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančių biudžetinių įstaigų valdymo ir aukštos šių įstaigų teikiamų darbo rinkos paslaugų ir užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimo kokybės darbo ieškantiems asmenims ir darbdaviams, optimizuota Lietuvos darbo biržos prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir teritorinių darbo biržų veikla – nuo 2018 m. spalio 1 d. jos tapo vienu juridiniu vienetu: Užimtumo tarnyba prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Užimtumo tarnyba). Po reformos 13 proc. sumažintas valdomas turtas, vadovaujančių darbuotojų skaičius sumažintas 63 proc., o su klientais dirbančių darbuotojų skaičius padidintas 9 proc. ir tai leido sumažinti vienam darbuotojui tenkantį vidutinį mėnesio darbo su klientais krūvį iki 30 proc. bei teikti labiau individualizuotas paslaugas. Siekiant keisti paslaugos teikimo kokybę ir kultūrą, rengiami Užimtumo tarnybos darbuotojų

mokymai. Stiprinama socialinė partnerystė, siekiant prisidėti prie žmogiškųjų išteklių formavimo regionuose. Užimtumo tarnyba siekia tapti institucija, kuri padeda formuoti arba įgyti reikiamas kompetencijas ir kvalifikaciją darbo ieškantiems asmenims bei suteikia karjeros planavimo paslaugas.

44. Sukurtas užimtumo skatinimo ir motyvavimo paslaugų nedarbingiems ir socialinę paramą gaunantiems asmenims modelis (toliau – Modelis), kurio tikslas – palengvinti ilgą laiką nedirbusių asmenų perėjimą nuo nedarbo prie užimtumo darbo rinkoje; suderinti užimtumo skatinimo ir motyvavimo paslaugų bei piniginių socialinės paramos į darbo rinką integruojamiems ilgą laiką nedirbusiems asmenims teikimą; užtikrinti valstybės ir savivaldybių institucijų, įstaigų ir (ar) organizacijų, teikiančių užimtumo skatinimo, motyvavimo paslaugas ir piniginę socialinę paramą nedarbingiems asmenims, veiklos koordinavimą ir skatinti jų bendradarbiavimą.

45. Modelis sukurtas remiantis Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija) 2017 metais atlikto aktyvios darbo rinkos politikos priemonių ir socialinės paramos suderinamumo integruojant nedirbančius asmenis į darbo rinką tobulinimo tyrimo išvadomis. Projekto trukmė: 2019 m. sausio 1 d.–2021 m. gegužės 31 diena. Prognozuojama, kad į darbo rinką grįš apie 35 proc. projekte dalyvavusių asmenų.

46. Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija (toliau – Ekonomikos ir inovacijų ministerija) (iki 2018 m. gruodžio 31 d. Lietuvos Respublikos ūkio ministerija) aktyviai remia įmonių darbuotojų kompetencijų ugdymą ir kvalifikacijos tobulinimą Europos struktūrinių fondų priemonėmis. 2014–2020 metų programavimo periodu iki 2020 metų įmonių darbuotojų kompetencijai didinti numatoma skirti apie 84 mln. eurų Europos socialinio fondo lėšų. Pagrindinės kryptys, kuriomis remiamas įmonių darbuotojų kvalifikacijos tobulinimas, yra: užsienio investuotojų darbuotojų mokymas, sektorinių kompetencijų ugdymas, įmonių darbuotojų gebėjimų dirbti su naujomis technologijomis didinimas, pameistrystė ir kvalifikacijos tobulinimas darbo vietoje, mažų ir vidutinių įmonių darbuotojų kvalifikacijos tobulinimas, taikant „kompetencijų vaučerius“ sistemą. Iki 2018 m. gruodžio 31 d. pagal įmonių darbuotojų kompetentingumo didinimo priemones buvo apmokyti 23 153 asmenys. 2019 metais bus tęsiamas šių priemonių įgyvendinimas, taip pat numatoma jas tobulinti, atsižvelgiant į „Pramonė 4.0“ ir skaitmenizacijos keliamus iššūkius.

47. Nuo 2019 m. sausio 1 d. 30 eurų padidėjo minimali mėnesinė alga – nuo 400 eurų iki 430 eurų, tačiau sujungus darbdavio ir darbuotojo valstybinio socialinio draudimo įmokas ši suma siekia 555 eurus. Minimalusis valandinis atlygis, dabar siekiantis 2,45 euro, nuo 2019 metų padidėjo 18 centų – iki 2,63 euro, dėl mokesčių reformos išaugo iki 3,39 euro; biudžetinių įstaigų darbuotojų pareiginės algos (atlyginimo) bazinis dydis padidėjo nuo 132,5 euro iki 134,21 euro, po mokesčių reformos šis dydis yra 173 eurai; bazinės pensijos dydis – 164,59 euro.

48. Nuo 2018 metų pradžios socialinio draudimo senatvės ir netekto darbingumo (invalidumo) pensijos indeksuojamos ir auga tiek, kiek vidutiniškai šalyje didėja atlyginimų fondas. Pensijų indeksavimo koeficientą lemia visų šalies dirbančiųjų asmenų uždirbto darbo užmokesčio pokyčio vidurkis per septynerius metus. 2018 metų pirmojo pusmečio duomenimis, vidutinė senatvės pensija siekė 319,35 euro, o turint būtinąjį stažą – 337,55 euro. 2018 metais pensijos padidėjo 6,8 proc. Prognozuojama, kad 2019 metais pensijos didės apie 7,6 proc. Nuo 2018 m. rugpjūčio mėn. pradėtos mokėti didesnės senatvės pensijos tiems pensininkams, kurie turi sukaupę daugiau nei 30 metų stažą.

49. Nuo 2019 metų įsigaliojo Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo Nr. I-1336 2, 4, 7, 8, 10, 23, 25 ir 32 straipsnių pakeitimo įstatymas Nr. XIII-1336, kuriuo nustatyta socialinio draudimo įmokų viršutinė riba: 2019 metais socialinio draudimo įmokos bus mokamos nuo sumos, kuri ne didesnė nei 120 VDU per metus. 2020 metais įmokų lubos sieks 84 VDU, 2021 metais – 60 VDU.

50. Naudojantis EK technine parama pagal EK paramos struktūrinėms reformoms 2017–2020 metų programą sukurtas modelis valstybinių pensijų sistemos projekcijoms bei ilgalaikėms prognozėms atlikti. Tyrimo ataskaitoje pateikti alternatyvūs pasiūlymai dėl valstybinių pensijų sistemos pertvarkos. Įvertinus šiuos pasiūlymus ir taikant sukurtą modelį atlikus finansinės naudos ir sąnaudų analizę bus apsispręsta, kuriuos tyrėjų pasiūlymus galima įgyvendinti, siekiant patobulinti šiuo metu veikiančią valstybinių pensijų sistemą.

51. Siekiant sumažinti ilgalaikę priklausomybę nuo socialinės paramos sistemos (piniginės socialinės paramos teikimas negali būti patrauklesnė priemonė nei įsidarbinimas), skatinti socialinės pašalpos gavėjus įsidarbinti oficialiai (tai turėtų įtakos mažinant šešėlinės ekonomikos mastą), nuo 2019 metų įsigaliojo Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo pakeitimas, kuriuo nuo 6 iki 12 mėnesių pratęstas papildomai skiriamos socialinės pašalpos įsidarbinus mokėjimo terminas. Prognozuojama, kad papildomai mokamą socialinę pašalpą įsidarbinę gaus apie 2 tūkst. asmenų.

52. 2019 m. vasario 12 d. priimtas naujos redakcijos Lietuvos Respublikos paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymas, kuriuo plečiamas socialinio būsto fondas – galimybė savivaldybėms pirkti socialinio būsto nuomos paslaugą rinkoje. Sudaromos palankesnės sąlygos pasinaudoti parama būstui įsigyti ar išsinuomoti – pajamų dydžiai, kuriais vadovaujantis nustatoma asmenų ir šeimų teisė į socialinį būstą, būsto nuomos mokesčio dalies kompensaciją bei į paramą būstui įsigyti, didinami 20 proc. Įstatymas įsigalios 2019 m. rugsėjo 1 dieną.

53. 2018 m. rugsėjo 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos finansinės paskatos pirmąjį būstą įsigyjančioms jaunoms šeimoms įstatymas Nr. XIII-1281, pagal kurį pretenduoti į finansinę paskatą gali jaunos šeimos, kuriose abu sutuoktiniai arba vienas vaikus auginantis tėvas ar mama nėra vyresni nei 35 metų ir deklaravę gyvenamąją vietą Lietuvoje arba įtraukti į gyvenamosios vietos

nedeklaravusių žmonių apskaitą. Finansinė paskata teikiama jaunoms šeimoms pirmajam būstui pirkti ar (ir) statyti. Būsto kredito suma, pagal kurią apskaičiuojama jaunai šeimai suteikiama subsidija, negali būti didesnė kaip 87 tūkst. eurų. Subsidijos dydis priklauso ir nuo šeimos narių skaičiaus (nuo 15 proc. šeimoms, neauginančioms vaikų, iki 30 proc. auginančioms tris ir daugiau vaikų). Sklypui, kuriame jauna šeima planuoja statyti būstą, įsigyti gali būti skiriama ne daugiau kaip 15 proc. būsto kredito sumos. Šiuo metu finansine paskata pirmajam būstui įsigyti pasinaudojo 244 jaunos šeimos.

54. Nuo 2019 m. sausio 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos tikslinių kompensacijų įstatymo pakeitimas, kuriuo sumažinti atotrūkiai tarp slaugos ir pagalbos (priežiūros) išlaidų neįgaliesiems tikslinių kompensacijų dydžių. Nauji tikslinių kompensacijų dydžiai:

54.1. asmenims, kuriems nustatytas pirmojo lygio specialusis nuolatinės slaugos poreikis, mokama 296,4 euro išmoka, antrojo lygio – 216,6 euro išmoka;

54.2. asmenims, kuriems nustatytas pirmojo lygio specialusis nuolatinės priežiūros (pagalbos) poreikis, mokama 125,4 euro išmoka, antrojo lygio – 68,4 euro išmoka.

55. Nustatyta galimybė tikslines kompensacijas keisti paslaugomis, jeigu asmuo, kuriam ši kompensacija skirta, ar jo artimieji tikslinę kompensaciją naudoja ne pagal paskirtį arba asmens, kuriam mokama tikslinė kompensacija, prašymu.

56. 2019 metais pasitelkiant Pasaulio banko ir Pasaulinės sveikatos organizacijos ekspertus bus pradėtas vykdyti negalios nustatymo sistemos pertvarkos Lietuvoje projektas. Projekto pabaiga numatoma 2021 m. I ketv. Naują negalios nustatymo sistemą Lietuvoje planuojama pradėti taikyti nuo 2021 m. liepos 1 dienos.

57. Nuo 2019 m. liepos mėn. pradės veikti šeimos kortelės sistema, skirta gausioms šeimoms, auginančioms 3 ir daugiau vaikų, ir šeimoms, prižiūrinčioms (slaugančioms) neįgalųjį. Šeimos kortelė apims platų prekių ir paslaugų rinkinį, kuris šeimos kortelės turėtojams bus prieinamas palankesnėmis ir naudingesnėmis sąlygomis.

58. Siekiant didinti socialinių paslaugų prieinamumą, 2018 metais toliau plėtojama stacionarių ir nestacionarių socialinių paslaugų infrastruktūra, teikiama integrali pagalba namie (slauga ir socialinė globa). Visose savivaldybėse teikiamos kompleksinės paslaugos šeimai.

59. Nuo 2018 metų II ketv. pradėtas pirmas asmeninio asistento paslaugų teikimo etapas – pradėti įgyvendinti bandomieji projektai proto ir (ar) psichikos negalią turintiems asmenims (projektuose dalyvauja apie 50 asmenų). Nuo 2019 metų III ketv. prasidės antrasis asmeninio asistento paslaugų teikimo etapas – bus pradėti įgyvendinti bandomieji projektai fizinę ir (ar) kompleksinę negalią turintiems asmenims (projektuose dalyvaus apie 150–200 asmenų).

60. Siekiant sukurti kompleksiškai teikiamų paslaugų sistemą, kuri sudarytų galimybes kiekvienam vaikui, neįgaliajam ar jo šeimai (globėjams, rūpintojams) gauti individualias pagal

poreikius paslaugas ir reikiamą pagalbą bendruomenėje, įgyvendinamas Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams 2014–2020 metų veiksmų planas, patvirtintas socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014 m. vasario 14 d. įsakymu Nr. A1-83 „Dėl Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams 2014–2020 metų veiksmų plano patvirtinimo“.

61. 2018 metais pradėtos įgyvendinti kompleksiškai teikiamos paslaugos besilaukiančioms moterims ir moterims, vienoms auginančioms vaikus iki 3 metų (bandomoji paslauga su apgyvendinimo paslauga).

62. 2019–2022 metais bus įgyvendinami bendruomeninių vaikų globos namų ir vaikų dienos centrų infrastruktūros plėtros projektai, finansuojami ES fondų lėšomis.

ANTRASIS SKIRSNIS

DEMOGRAFINIAI IŠŠŪKIAI

63. 2018 m. rugsėjo 20 d. Seimas nutarimu Nr. XIII-1484 patvirtino Demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018–2030 metų strategiją (toliau – Strategija).

64. Strategijos tikslas – sistemiškai spręsti šalies demografinius iššūkius, didinti gimstamumą, mažinti emigraciją, skatinti grįžtamąją migraciją ir gerinti vyresnio amžiaus žmonių gyvenimo kokybę. Strategijoje atlikta esamos padėties analizė ir įvardytos pagrindinės problemos: gyventojų skaičiaus mažėjimas, gyventojų amžiaus struktūros pokyčiai, mažėjant vaikų ir daugėjant vyresnio amžiaus asmenų. Atsižvelgiant į esamą padėtį, Strategijoje nustatytas svarbiausias tikslas – užtikrinti teigiamą gyventojų skaičiaus pokytį ir proporcingą gyventojų amžiaus struktūrą. Kiti tikslai: kurti šeimai palankią aplinką, užtikrinti valstybės poreikius atitinkantį migracijos srautų valdymą, suteikti galimybių vyresnio amžiaus asmenims integruotis į visuomenę, taip pat numatyti uždaviniai šiems tikslams pasiekti.

65. Numatoma, kad, įgyvendinus Strategiją, Lietuvoje bus sukurta palanki šeimai aplinka (išplėtos lanksčios užimtumo formos, sukurtos ir išplėtos kokybiškos prieinamos vaikų priežiūros, ugdymo paslaugos, išplėtos finansinės paskatos šeimoms, auginančioms vaikus, suteikta galimybių šeimoms pasirinkti būstą), daugės šeimų, jose gims daugiau vaikų, šeimose bus labiau puoselėjama pagarbių tarpusavio santykių kultūra, šeimos gebės geriau įveikti ir savarankiškai spręsti kylančias psichologines ir socialines problemas, jaus didesnę atsakomybę už savo gerovės kūrimą, vaikų išlaikymą ir ugdymą, bus geriau užtikrinamos lygios vyrų ir moterų teisės bei galimybės viešajame gyvenime ir šeimoje, bus sudarytos palankios fizinio aktyvumo sąlygos įvairaus amžiaus

gyventojams, nuosekliai vykdomos ir stiprinti šeimos sveikatą padedančios saugoti veiklos, ugdomi šeimos sveikos gyvensenos ir elgsenos įgūdžiai.

66. Taip pat numatoma, kad, įgyvendinus Strategiją, Lietuvoje mažės emigracija, bus išplėta žmoniškųjų išteklių pritraukimo sistema, įskaitant sklandų atvykusiųjų integravimą į Lietuvos visuomenę, bus sukurtos geros sąlygos dirbti ir gyventi, bus stiprios bendruomenės, žema nelygybė, didelis pasitikėjimas valstybinėmis institucijomis, pozityvūs žmonių tarpusavio santykiai.

67. Vyresnio amžiaus asmenys bus labiau gerbiami, pripažįstama jų patirtis, jie aktyviau dalyvaus profesiniame, socialiniame, kultūriniame Lietuvos ir vietos bendruomenių gyvenime, efektyviau veiks mokymosi visą gyvenimą sistema, kurioje galės dalyvauti ir vyresnio amžiaus asmenys. Pensinio amžiaus asmenų pajamas užtikrins geriau koordinuotos socialinio draudimo ir socialinės paramos sistemos, bus geriau išplėta ir visiems prieinama socialinių paslaugų vyresnio amžiaus asmenims sistema, labiau skatinama sveika vyresnio amžiaus asmenų gyvensena, ligų prevencija, užtikrinamas nebrangių geros kokybės sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas, įvyks teigiamų gyventojų skaičiaus pokyčių, įvairių amžiaus grupių pasiskirstymas visuomenėje taps proporcingas.

68. Siekiama, kad, įgyvendinus Strategiją, sulėtėtų Lietuvos gyventojų skaičiaus mažėjimo ir jų senėjimo tempai, padidėtų gimstamumas, pailgėtų sveiko gyvenimo trukmė, išaugtų mokymosi visą gyvenimą lygis, pagerėtų vyresnio amžiaus asmenų padėtis.

70. Strategijoje taip pat numatytas jos įgyvendinimo, stebėsenos mechanizmas, įgyvendinimo vertinimo rodikliai ir jų reikšmės.

71. Siekdama užtikrinti koordinuotą ir sklandų Strategijoje nustatytų tikslų ir uždavinių įgyvendinimą, Vyriausybė 2018 m. gruodžio 5 d. patvirtino Demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018–2030 metų strategijos įgyvendinimo tarpinstitucinį veiklos planą (toliau – Planas), kuriame įtvirtintos konkrečios priemonės, padedančios kurti palankią šeimai aplinką, užtikrinti migracijos srautų valdymą, padėti vyresnio amžiaus žmonėms geriau integruotis į visuomenę, numatomi asignavimai, reikalingi priemonėms įgyvendinti, nustatomi priemonių įgyvendinimo terminai bei Strategijoje nustatytų tikslų ir uždavinių vertinimo kriterijai. Siekiama, kad šio teisės akto įgyvendinimas prisidėtų prie tvarių, teigiamų demografinės situacijos pokyčių Lietuvoje.

72. Įgyvendinant šiame plane numatytas priemones, be kita ko, bus stiprinamas už migrantų informavimą atsakingos organizacijos – migracijos informacijos centro „Renkuosi Lietuvą“ – funkcionavimas (šis centras pertvarkomas į individualaus konsultavimo grįžimo į Lietuvą klausimais centrą, veikiantį vieno langelio principu, didinamas centro teikiamų paslaugų Lietuvos išeivijai sklaidos finansavimas; bus teikiama speciali pagalba norintiems sugrįžti ir integruotis į Lietuvos savivaldybes (regionus); supaprastintos migracijos procedūros, siekiant pritraukti aukštos kvalifikacijos ir trūkstamų specialybių darbuotojų iš trečiųjų šalių.

73. Seimas 2018 m. gruodžio 20 d. priėmė Lietuvos Respublikos 2004 m. balandžio 29 d. įstatymo Nr. IX-2206 „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ (toliau – Užsieniečių teisinės padėties įstatymas) ir jį lydinčių įstatymų pakeitimus, kuriais sudarytos teisinės prielaidos migracijos reformai (racionaliau paskirstomos funkcijos tarp migracijos politiką įgyvendinančių institucijų, atsisakius policijai nebūdingų funkcijų; decentralizuojamas migracijos paslaugų teikimas, siekiant užtikrinti veiksmingą migracijos procesų kontrolę; reglamentuojama kuriama Lietuvos migracijos informacinė sistema (MIGRIS projektas), kuri sudarys sąlygas migracijos procedūras kompleksiskai perkelti į elektroninę erdvę). Priimtais įstatymų pakeitimais taip pat tobulinamas užsieniečių teisinės padėties teisinis reguliavimas – atsisakoma perteklinių procesų ir reikalavimų, siekiant paslaugų kokybės, administracinės naštos mažinimo, procedūrų supaprastinimo ir išteklių taupymo. Vyriausybei pateikti Užsieniečių teisinės padėties įstatymo ir kitų susijusių įstatymų projektai, kuriais siekiama tobulinti esamą reglamentavimą dėl atvykimo iš trečiųjų šalių darbo ar kitos teisėtos veiklos tikslais, įgyvendinti priemones, kurios leistų supaprastinti ir pagreitinti imigracijos procedūras, kartu mažinti galimybes jomis piktnaudžiauti, ir stiprinti užsieniečių teisėto buvimo kontrolę (be kita ko, siūloma nustatyti palankias sąlygas apsigyventi darbo, verslo ar kitos teisėtos veiklos pagrindais ekonomiškai stipriausių šalių, kurioms taikomas bevizis režimas, piliečiams (Australijos, Japonijos, JAV, Kanados, Pietų Korėjos Respublikos, Naujosios Zelandijos), taip pat siūloma nustatyti ilgesnį leidimo laikinai gyventi terminą startuolių darbuotojams.

74. Iki 2019 m. II ketv. bus parengta ir Vyriausybei pateikta informacija apie Strategijos įgyvendinimo pažangą ir įvertintas detalus Plano įgyvendinimo lėšų poreikis 2020–2021 metams. Vyriausybė protokoliniu sprendimu yra pritarusi, kad Strategijos įgyvendinimo priemonėms finansuoti būtų teikiamas prioritetasis, sprendžiant dėl 2020–2022 metų preliminarinių asignavimų paskirstymo ministrams (jų valdymo sritims) rengiant 2020–2022 metų valstybės biudžeto projektą. Atsižvelgiant į Strategijos įgyvendinimo pažangą ir įvertinus Strategijos įgyvendinimo priemonių finansavimo galimybes, bus parengtas ir pateiktas Vyriausybei tvirtinti patikslintas Plano projektas.

TREČIASIS SKIRSNIS

SVEIKATOS POLITIKA

75. Remiantis 2017 metų duomenimis, išlaidos sveikatos apsaugai Lietuvoje sudaro 6,3 proc. BVP ir yra mažesnės už ES šalių narių vidurkį (7,1 proc. BVP), tačiau jos didesnės už kaimyninių valstybių išlaidas sveikatos apsaugai (Estija skiria 5,3 proc., Lenkija – 4,6 proc., Latvija – 3,7 proc. BVP). Todėl efektyvus sveikatos sistemos valdymas ir racionalus turimų išteklių naudojimas yra vienas svarbiausių tikslų.

76. Atsižvelgiant į labai didelius sveikatos priežiūros paslaugų kokybės ir gyventojų mirštamumo rodiklių skirtumus, sveikatos netolygumus regionuose, demografinius bei žmogiškųjų išteklių sveikatos priežiūros įstaigose pokyčius ir dėl senstančios visuomenės kylančius iššūkius, buvo įvertintos galimybės tęsti kai kurių aktyvaus gydymo paslaugų konsolidavimą aukštos kompetencijos centruose. Taip pat buvo įvertintos galimybės tęsti nesudėtingų sveikatos priežiūros paslaugų planavimą ir organizavimą regionų lygiu, perteklinių ir neefektyviai naudojamų aktyvaus gydymo lovų skaičiaus mažinimą, slaugos paslaugų plėtrą, siekiant užtikrinant kuo saugesnes, kokybiškesnes ir prieinamesnes sveikatos priežiūros paslaugas visų regionų gyventojams. Parengti teisės aktų projektai, sukursiantys teisinę prielaidas tokiam tinklui patvirtinti.

77. Išlieka tendencijos, kai slaugytojų skaičius, tenkantis vienam gydytojui, yra nepakankamas, o dėl demografinių pokyčių būdingas nevienodas sveikatos priežiūros specialistų pasiskirstymas regionuose. Atsižvelgiant į tai, 2018 metais pirmą kartą atlikta sveikatos specialistų poreikio analizė ir patvirtintas Asmens sveikatos priežiūros specialistų planavimo modelis. Šiame modelyje pateikiami bendri esamo asmens sveikatos priežiūros specialistų skaičiaus (pasiūlos) ir poreikio (trūkumo) planavimo nustatymo principai. Remiantis šiuo modeliu, bus galima aiškiau ir tiksliau nustatyti asmens sveikatos priežiūros specialistų planavimo etapus, rodiklius ir jų naudojimą. Vadovaujantis šiais rodikliais bus numatomas kompleksinis asmens sveikatos priežiūros specialistų poreikis – atsižvelgiant į Lietuvos sveikatos sistemos ir demografinius pokyčius vertinamas esamų bei trūkstamų specialistų skaičius.

78. Sprendžiant sveikatos priežiūros specialistų pritraukimo į regionus problemą, įgyvendinamas projektas „Specialistų pritraukimas sveikatos netolygumams mažinti“. Šio projekto tikslas – pritraukti jaunų specialistų į tikslinėse teritorijose esančias asmens sveikatos priežiūros įstaigas, kuriose atitinkamos srities specialistų trūksta labiausiai.

79. Siekiant mažinti paslaugų teikimo netolygumus ir užtikrinti gydytojų rezidentų socialines garantijas, parengti teisės aktų pakeitimo projektai, įteisinantys pakopines (etapines) kompetencijas rezidentūros studijose. Įgyvendinus siūlomus pakeitimus būtų didinamos gydytojų rezidentų socialinės garantijos, t. y. tokiems asmenims padidėtų motinystės, nedarbingumo (ligos) išmokų dydžiai, didėtų pensijų kaupimas.

80. Parengti teisės aktų pakeitimai, kurie nustato platesnę slaugytojų kompetenciją ir didesnę pirminės asmens sveikatos priežiūros komandos narių skaičių. Tikimasi, kad tai padidins slaugytojo profesijos patrauklumą, pagerins sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir sutrumpins pacientų laukimo laiką paslaugoms gauti.

81. Nuosekliai didinamas sveikatos priežiūros darbuotojų darbo užmokestis ir keliamas profesijos prestižas. Remiantis 2016 metų duomenimis, išlaidos sveikatos apsaugos sektoriaus darbo užmokesčiui Lietuvoje (2,1 proc. BVP) yra didesnės už ES šalių narių vidurkį (1,9 proc. BVP). Nuo

2016 m. slaugytojų darbo užmokestis vidutiniškai padidėjo 23 proc., o gydytojų – 20 proc. Kolektyvinių derybų susitarime išipareigota nuosekliai didinti gydytojų VDU, kuris 2020 metų antro pusmečio pradžioje turėtų būti ne mažesnis kaip 3 VDU, o slaugytojų būtų ne mažesnis kaip 1,5 VDU.

82. Mažinant administracinę naštą, tobulinama visų asmens sveikatos priežiūros specialistų licencijavimo tvarka.

83. Nuo 2019 metų padidinus specialią tikslinę dotaciją, skirtą valstybinėms visuomenės sveikatos priežiūros funkcijoms atlikti, apie 80 proc. padidintas visuomenės sveikatos specialistų, dirbančių savivaldybės visuomenės sveikatos biure, darbo užmokestis.

84. Optimizuojamas visuomenės sveikatos srities biudžetinių įstaigų tinklas. Konsoliduojant funkcijas ir didinant šių įstaigų veiklos efektyvumą, bus sudarytos prielaidos kelti darbo užmokesčio dydį šiose įstaigose dirbantiems darbuotojams.

85. Nuosekliai tobulinamos e. sveikatos priemonės, kurios padės sumažinti administracinę naštą sveikatos priežiūros specialistams ir padidins sveikatos sistemos skaidrumą. 2018 metų pabaigoje prie e. sveikatos sistemos prisijungė 835 sveikatos priežiūros įstaigos. Sėkmingai naudojamosi elektroninio recepto funkcionalumu, pradėtos teikti nuotolinės asmens sveikatos paslaugos ir įteisintas išankstinis pacientų registravimas, kuris užtikrina paprastesnį pacientų srautų valdymą. Taip pat įtvirtinta prievolė asmens sveikatos priežiūros įstaigoms (toliau – ASPI) teikti sveikatos duomenis į centrinę e. sveikatos sistemą ir taip užtikrinti sveikatos duomenų mainus, kad būtų išvengta perteklinių tyrimų, nereikalingų pakartotinių konsultacijų ir gerinama gydytojų konsultacijų kokybė, o pacientai būtų geriau informuoti apie jiems suteiktas paslaugas.

86. Siekiant užtikrinti teikiamų sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir didinti pasitikėjimą tarp pacientų ir gydytojų, parengtas Pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo pakeitimo projektas, įteisinantis žalos be kaltės modelį. Šis modelis sudarys sąlygas pacientams, kurių sveikatai padaryta žala teikiant asmens sveikatos priežiūros paslaugas, greičiau ir paprasčiau gauti žalos atlyginimą, o lėšas ir laiką skirti sutrikdytai sveikatai susigrąžinti (įgyvendinti žalos be kaltės modelį). Be to, tai sudarys sąlygas, skatinančias atskleisti asmens sveikatos priežiūros specialistų klaidas ir imtis priemonių, kad jos nesikartotų.

87. 2014–2020 metų ES fondų intervencijomis į sveikatos raštingumo didinimą ir sveikos gyvensenos įgūdžių formavimą, siekiama sudaryti galimybes asmenims gauti kokybiškas ir prieinamas sveikatos ugdymo, ligų profilaktikos, ankstyvosios diagnostikos ir specializuotas sveikatos priežiūros paslaugas arčiau gyvenamosios vietos. Taip didinamos asmenų galimybės patenkinti savo būtiniausius poreikius, pagerinti gyvenimo kokybę ir nesijausti socialiai atskirtiems ar skurstantiems.

88. 2019–2021 metais bus tęsiamas projekto „Naujų sveikos gyvensenos ir prevencijos paskatų sukūrimas“ įgyvendinimas, siekiant pagerinti visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, gyventojų mitybą, padidinti fizinį aktyvumą ir sumažinti savižudybių skaičių. Siekiant apsaugoti gyventojus nuo vakcinomis valdomų užkrečiamųjų ligų plitimo, bus siekiama užtikrinti didelį skiepavimo mastą pagal Lietuvos Respublikos vaikų profilaktinių skiepavimų kalendorių. Taip pat bus didinamas rizikos grupių asmenų skiepavimo nuo gripo mastas.

89. Keičiama gyventojų sveikos gyvensenos ugdymo sistema – orientuojamasi į sveikatinimą nuo darželio. Diegiamos inovatyvios psichikos sveikatai stiprinti skirtos prevencijos priemonės. Kuriama ankstyvos galimų savižudybių atpažinimo ir kompleksinės pagalbos suteikimo sistema – rengiami su savižudybės rizikos asmenimis susiduriančių specialistų mokymai. Jie skirti savižudybės rizikai atpažinti ir reikiamos pagalbos teikimui organizuoti.

90. Siekiant efektyviai valdyti visuomenės sveikatos paslaugų teikimą, stiprinama savivaldybių visuomenės sveikatos biurų veikla. Peržiūrimas visuomenės sveikatos stiprinimo paslaugų teikimo modelis, didinamas teikiamų visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas. Nuo 2019 metų didinamas valstybės skiriamas finansavimas (specialioji dotacija savivaldybėms) savivaldybių visuomenės sveikatos biurams jų funkcijoms atlikti. Plečiamos visuomenės sveikatos biurų darbuotojų kompetencijos, nustatomi veiklos prioritetai, ypatingas dėmesys skiriamas psichikos sveikatos, fizinio aktyvumo ir gyventojų mitybos įgūdžių gerinimui.

91. Nuo 2016 metų įsteigtas ir veikia Valstybinis visuomenės sveikatos stiprinimo fondas, kurį sudaro dalis akcizų, gautų už parduotus alkoholinius gėrimus ir tabako gaminius, bei lošimų mokesčio. 2019 metais fonde sukaupta daugiau nei 3 mln. eurų. Šios lėšos bus skirtos prevenciniams projektams, socialinėms informacinėms kampanijoms ir mokslo tyrimų projektams įgyvendinti.

92. Gerinant sveikatos priežiūros paslaugų kokybę bei didinant jų saugumą ir prieinamumą, įgyvendinami projektai „Pirminės ambulatorinės asmens sveikatos priežiūros paslaugų plėtra ir pacientų registracijos pas specialistą sistemos pertvarka“ bei „Slaugos paslaugų plėtros priemonių įvedimas“. Stiprinant pirminės asmens sveikatos priežiūros sritį, įgyvendinamos šios priemonės:

92.1. perskaičiuotos pirminės ambulatorinės asmens sveikatos priežiūros metinės bazinės kainos pagal gyventojų amžiaus grupes, įvertinus pacientų apsilankymų dažnį, poliligotumą, išlaidas laboratoriniams tyrimams;

92.2. tobulinama šeimos gydytojų skatinimo už gerus darbo rezultatus sistema;

92.3. plečiama šeimos gydytojo komanda (asistentų, papildomų slaugytojų, gyvensenos medicinos specialistų, socialinių darbuotojų) ir praplečiamos bendrosios praktikos slaugytojų kompetencijos profilaktikos, imunoprofilaktikos ir kitose srityse.

93. 2019 metais pradėtas įgyvendinti ES paramos lėšomis finansuojamas projektas, skirtas atrankinės patikros dėl onkologinių ligų programų atlikimui pagerinti. Įgyvendinus projektą į

ankstyvosios vėžio diagnostikos programas tikimasi įtraukti ne mažiau kaip 70 proc. programų tikslinių grupių asmenų (būtų viršytas EBPO vidurkis).

94. Įgyvendinant projektą „Slaugos paslaugų plėtros priemonių įvedimas“, didinamas palaikomojo gydymo ir slaugos bei paliatyvosios pagalbos lovų skaičius, įteisinami hospisai. Taip pat didinamas vyresnio amžiaus asmenų (65+), bent vieną kartą per metus gavusių bet kurią iš slaugos paslaugų, skaičius, plečiamos palaikomojo gydymo ir slaugos paslaugų indikacijos, kad kuo daugiau pacientų galėtų gauti stacionarines slaugos paslaugas, už kurias mokama iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo (toliau – PSDF) biudžeto. Toliau plečiamos ambulatorinės slaugos paslaugos – nuo 24 iki 52 slaugytojo vizitų į paciento namus skaičių. Rengiama integralios priežiūros (slaugos ir socialinių paslaugų) koncepcija, kurios tikslas yra suteikti pacientui būtinas globos ir slaugos paslaugas.

95. Tobulinant specializuotos sveikatos priežiūros paslaugų teikimą, siekiama didinti sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir pasiekti. Siekiama, kad vizito pas specializuotos sveikatos priežiūros specialistus laukimo laikas neviršytų 30 dienų. Stiprinami tretinio lygio kompetencijų centrai Vilniuje ir Kaune, taip pat Klaipėdoje. Vykdoma sudėtingų asmens sveikatos priežiūros paslaugų centrų (ligų klasterių) plėtra. Toliau modernizuojamas ligoninių priėmimo skubiosios pagalbos skyrių tinklas ir infrastruktūra: racionaliai paskirstomi pacientų srautai, didinamas šiuose skyriuose atliekamų procedūrų ir stebėjimo paslaugų skaičius ir diegiamos naujos, efektyvios skubiosios medicinos pagalbos paslaugos. Numatoma toliau gerinti integruotos sveikatos priežiūros paslaugų teikimą dėl miokardo infarkto ir ūminio galvos smegenų insulto. Taip pat numatoma pradėti įgyvendinti asmens sveikatos paslaugų teikimo sunkių traumų atvejais modelį.

96. 2019 metais bus toliau gerinamas pridėtinę terapinę naudą turinčių vaistų prieinamumas sunkiai sergantiems pacientams, skatinamas racionalus vaistų vartojimas, pacientų ir gydytojų teigiamas požiūris į generinius vaistus.

97. Reglamentuota nauja vaistų bazinių kainų ir paciento priemokų už juos apskaičiavimo tvarka, kuria nustatoma didžiausia galima paciento priemoka (įsigaliojo 2018 m. liepos mėn.), sumažinta vidutinė priemoka, tenkanti vienam receptui, nuo 4,8 euro (2018 m. birželio mėn.) iki 2,3 euro (2019 m. vasario mėn.). 2019 m. numatyta vykdyti šias priemones:

97.1. Sumažinant paciento priemokas nuo 2019 m. balandžio 1 d., kompensavimo lygis padidinamas nuo 50 iki 100 proc. (įgyvendinama).

97.2. Lengvinant finansinę naštą mažas pajamas gaunantiems gyventojams parengtas ir pateiktas Seimui svarstyti Sveikatos draudimo įstatymo projektas. Pagal jį šie asmenys įsigis kompensuojamus vaistus ir medicinos pagalbos priemones be priemokos. Numatoma įgyvendinimo pradžia – 2020 m. sausio 1 dieną.

97.3. Skatinant racionalų vaistų vartojimą, pagal Švedijos pavyzdį planuojama parengti Pažangiojo vaistų sąrašo atitikmenį Lietuvoje, kuris įsigalios nuo 2019 m. rugsėjo mėnesio. Jame bus nurodyta, kokioms ligoms kokie vaistai turėtų būti pasirenkami, remiantis įrodymais pagrįstos medicinos, vaistų veiksmingumo, saugumo ir ekonomiškumo santykio vertinimo principais.

97.4. Tobulinant vaistų įtraukimo į kompensuojamųjų vaistų sąrašus procesą ir užtikrinant reikalingiausių vaistų prieinamumą pacientams, numatoma įdiegti naują sveikatos technologijų, susijusių su vaistais, vertinimo sistemos modelį Lietuvoje. Numatoma, kad nauja vaistų vertinimo tvarka visiškai įsigalios nuo 2020 metų. Efektyvesnis vaistų terapinis ir farmakoekonominis įvertinimas užtikrins efektyvių vaistų prieinamumą tiems pacientams, kuriems jų labiausiai reikia. Tai užtikrins efektyvesnį tiek PSDF, tiek „Sodros“ biudžeto lėšų naudojimą.

KETVIRTASIS SKIRSNIS

ŠVIETIMO IR MOKSLO KOKYBĖS GERINIMAS

98. Siekiant plėtoti kokybišką švietimą ir mokymąsi bei didinti jo efektyvumą, pradėta įgyvendinti finansavimo reforma. Vyriausybės 2018 m. liepos 11 d. nutarimu Nr. 679 „Dėl Mokymo lėšų apskaičiavimo, paskirstymo ir panaudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ buvo patvirtintas aprašas, pagal kurį nuo 2018 m. rugsėjo 1 d. lėšos ugdymo planui įgyvendinti skiriamos klasei, o kitoms mokymo reikmėms – kiekvienam mokiniui. Taikant naująjį modelį numatyta, kad mokyklų administravimui ir švietimo pagalbai skiriamos lėšos būtų skaičiuojamos pagal kiekvieną mokinį ir savivaldybės jas paskirstytų mokykloms savo nustatyta tvarka.

99. 2018 m. birželio 29 d. Seimas priėmė Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo Nr. I-1489 68 straipsnio pakeitimo įstatymą ir Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo įstatymo Nr. XIII-198 2, 3, 4, 7, 8, 14, 16 ir 17 straipsnių ir 5 priedo pakeitimo įstatymą ir sudarė sąlygas 2018 m. rugsėjo mėn. įvesti mokytojų etatinio darbo užmokesčio sistemos modelį, pagal kurį mokytojų pareiginių algų pastoviosios dalies koeficientai būtų nustatomi už etatą (36 valandas per savaitę, 1 512 – per mokslo metus).

100. Siekiant pertvarkyti aukštųjų mokyklų finansavimą, kad jis ne tik padengtų būtinausias studijų išlaidas, bet ir skatintų aukštųjų mokyklų veiklos pažangą, garantuojančią studijų kokybės ir mokslinės kompetencijos augimą, parengtas Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo pakeitimo projektas. Pagal jį numatyta pertvarkyti bazinį studijų finansavimą (numatyti leistiną studentų nubyrėjimą be finansinių pasekmių) – tai leis studijų laikotarpiu pastangas sutelkti ne studentų skaičiui išsaugoti, bet studijų kokybei. Taip pat numatyta sukurti finansines paskatas valstybinių aukštųjų mokyklų veiklos kokybei gerinti, studijų ir kitos veiklos finansavimą susiejus su

jų veiklos rezultatais (įgyvendinus sutarčių su aukštosiomis mokyklomis nuostatas bei siekiant nacionalinių aukštojo mokslo plėtros tikslų).

101. 2018 metais skirtos papildomos valstybės biudžeto lėšos dėstytojų, mokslo darbuotojų ir tyrėjų darbo sąlygoms gerinti (23 mln. eurų), mokslo ir studijų institucijoms jos paskirstytos pagal studijų ir mokslo rezultatus. Sudarant 2019 metų biudžetą, 9,5 mln. eurų šių lėšų priskirta baziniam mokslo finansavimui ir paskirstyta institucijoms pagal jų mokslo ir meno veiklos vertinimo rezultatus, vadovaujantis atitinkama Vyriausybės patvirtinta metodika. Mokslo ir studijų institucijoms skiriamas bazinis mokslo finansavimas padidėjo nuo 51,4 mln. eurų 2018 metais iki 60,9 mln. eurų 2019 metais. 2019 metais dėstytojų, mokslo darbuotojų ir tyrėjų darbo sąlygoms gerinti papildomai skirta dar 23 mln. eurų. Per dvejus metus minėtų darbuotojų darbo užmokestis vidutiniškai turėtų padidėti 40 proc. (palyginti su 2017 metais).

102. Siekiant gerinti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo prieinamumą, nuo 2018 m. rugsėjo mėn. buvo sudarytos teisinės galimybės anksčiau pradėti institucinį priešmokyklinį ir pradinį ugdymą. 2018–2019 metais matomas 5 metų vaikų, ugdomų pagal priešmokyklinio ugdymo programas, ir 6 metų vaikų, ugdomų pagal pradinio ugdymo programas, skaičiaus augimas. Šios naujos prieinamumui regionuose gerinti nuo 2018 m. rugsėjo mėn. Vilniaus rajone įsteigtos 5 ikimokyklinio ugdymo grupės. 2019 metais planuojama įsteigti papildomas 6 grupes.

103. Siekiant mažinti nepalankių socialinių sąlygų įtaką mokinių pasiekimams bei gerinti ugdymo kokybę, švietimo ir mokslo ministro 2018 m. birželio 26 d. įsakymu Nr. V-606 „Dėl Rekomendacijų dėl visos dienos mokyklos kūrimo ir veiklos organizavimo patvirtinimo“ patvirtintos Rekomendacijos dėl visos dienos mokyklos kūrimo ir veiklos organizavimo. Atrinktos 38 priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programas įgyvendinančios mokyklos, kurios 2018–2019 metais įgyvendins rekomendacijas. 2019 metais mokykloms numatyta teikti metodines konsultacijas, įsteigti mokytojų padėjėjų etatus.

104. Siekiant gerinti mikroklimatą mokyklose ir mokinių ugdymosi rezultatus, 2018 metais padaryta pažanga sprendžiant patyčių paplitimo problemą. Patyčių ir kitos prevencinės programos įdiegtos 1 166 ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo mokyklose (2017 m. – 689). 2019 metais įgyvendinant ES struktūrinių fondų projektą Nr. 09.2.2-ESFA-V-729-03-0001 „Saugios aplinkos mokykloje kūrimas II“ numatyta finansuoti 17 smurto, patyčių ir kitų prevencijos programų įgyvendinimą mokyklose, parengti savižudybių prevencijos programos metodinę medžiagą.

105. Siekiant plėtoti modernią profesinio mokymo sistemą, 2018 metais pradėta įgyvendinti profesinio mokymo įstaigų tinklo pertvarka, inicijuotas profesinio mokymo turinio ir proceso tobulinimas, parengta pirminė profesinio orientavimo modelio schema. 2019 metais numatyta patvirtinti Vyriausybės nutarimą dėl profesinių standartų rengimo, atnaujinimo ir tvirtinimo, suderinti

ir patvirtinti 23 profesinius standartus, parengti ar atnaujinti 95 modulinės profesinio mokymo programas.

106. Siekiant didesnės švietimo sistemos atitikties darbo rinkos poreikiams, 2018 metais įteisintos trumposios profesinės studijos, suteikiančios profesinę kvalifikaciją, susietą su konkrečiu darbo rinkos segmentu.

107. Siekiant stiprinti šalies universitetus, pagerinti mokslo ir studijų kokybę, 2018 metais pradėtas vykdyti universitetų tinklo optimizavimas. Įgyvendinant Seimo 2017 m. birželio 29 d. nutarimu Nr. XIII-533 patvirtintą Valstybinių universitetų tinklo optimizavimo planą ir Vyriausybės 2017 m. lapkričio 22 d. nutarimu Nr. 947 patvirtintas Valstybinių universitetų tinklo optimizavimo plano įgyvendinimo priemonės, 2019 metais numatyta pradėti įgyvendinti Valstybinių kolegijų tinklo pertvarkos sprendimus, pertvarkyti mokslinių tyrimų institutus į viešąsias įstaigas, patvirtinti aukštųjų mokyklų išorinio vertinimo tvarką.

PENKTASIS SKIRSNIS

NAŠUMO AUGIMO SKATINIMAS

108. Lietuvos darbo našumo atotrūkis nuo ES kurį laiką sparčiai mažėjo, tačiau po krizės našumo augimas sulėtėjo. Vis dėlto darbo našumo augimas vis dar yra vienas didžiausių ES. Tai susiję su sparčiu atotrūkio mažinimu ir struktūrinio ekonomikos perėjimo prie modernių technologijų, daugiausia žemės ūkio ir gamybos sektoriuose, poveikiu.

109. 2017 metais darbo našumas Lietuvoje sudarė per 75 proc. ES vidurkio ir buvo beveik 35 proc. punktais didesnis negu 2000 metais. Tačiau 2012–2016 metais našumo augimo rodikliai beveik nesikeitė. Tai daugiausia susiję su lėtu bendro gamybos veiksnių našumo augimu, kuris rodo nepakankamą technologijų taikymą įmonėse. Paspartėjus investicijų augimui, 2017 metais našumo augimas atsigavo ir sudarė 7 proc. (pridėtinės vertės, tenkančios vienai faktiškai dirbtai valandai, palyginamosiomis kainomis, pokytis, procentais). Išlaikyti teigiamus pokyčius ir vėl imti mažinti atotrūkį padėtų žiniomis grindžiamos veiklos dalies ekonomikoje didinimas stiprinant gebėjimus ir atnaujinant technologijas.

Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų veiklų skatinimas

110. 2016 Statistikos duomenimis, naujovių diegimo veikloje dalyvavo beveik 47% Lietuvos įmonių. Tai buvo antras pagal dydį ES rodiklis. 2016 m. metinės MVĮ investicijos į MTEP ir naujovių diegimo veiklą sudarė 1,3 mlrd. Eurų, o pajamos iš naujų produktų pardavimo siekė 6,6 EUR. Tai du kartus daugiau nei 2014 m. ir 3 kartus daugiau nei 2010 m. Naujovėms palanki aplinka ir verslo

santykiai yra stipriausi inovacijų aspektai. Siekdama panaudoti esamas stiprybes ir pagerinti Lietuvos inovacijų ekosistemos veikimą, Lietuva pradėjo įgyvendinti inovacijų reformą. Todėl įgyvendinant Vyriausybės programą, 2019 metais yra siekiama tęsti darbus konsoliduojant fragmentuotą mokslo, technologijų ir inovacijų (toliau – MTI) sistemą: sutvarkyti teisinį reguliavimą, išgryninti už šias sritis atsakingų valstybės institucijų ir agentūrų funkcijas ir aiškiai apibrėžti atsakomybę

111. Vykdamas vieną iš šešių Vyriausybės struktūrinių reformų – inovacijų reformą, pertvarkyta MTI sričių institucinė sąranga. 2018 m. birželio 30 d. Seimas priėmė Lietuvos Respublikos technologijų ir inovacijų įstatymą ir Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo pakeitimus, kuriais įtvirtinta technologijų ir inovacijų sistemos sandara. Ekonomikos ir inovacijų ministerija tapo atsakinga už technologijų ir inovacijų politikos formavimą. Tai Ekonomikos ir inovacijų ministerijai suteiks priemonių pritraukti daugiau privataus sektoriaus investicijų ir paskatins įmones aktyviau vykdyti inovacinę veiklą.

112. Siekiant sustiprinti strateginį ir kryptingą tarptautinį bendradarbiavimą technologijų ir inovacijų srityje, sudarytas Lietuvos Respublikos tarptautinio bendradarbiavimo technologijų ir inovacijų srityje prioritetinių valstybių sąrašas. Jame išskirtos valstybės, su kuriomis Lietuvos Respublika ketina efektyviausiai bendradarbiauti technologijų ir inovacijų srityje.

113. 2018 m. parengta Sumanios specializacijos tarpinio vertinimo ataskaita, kuri tapo pagrindu atnaujinti Sumanios specializacijos programą ir kryptis. Sumanios specializacijos koordinavimo darbo grupė pritarė, kad tinkamiausias sumanios specializacijos atnaujinimo būdas – stambinimo scenarijus: iš 6 kryptių ir 20 prioritetų liko 7 prioritetai. Pasiektas susitarimas, kuris užtikrins investavimo į sumanios specializacijos kryptis tvarumą ir tęstinumą (bus išlaikytos pagrindinės investavimo kryptys: sveikata ir biotechnologijos; energetika ir tvari aplinka; agroinovacijos ir maisto technologijos; nauji gamybos procesai, medžiagos ir technologijos; sumanus, netaršus, integruotas transportas; informacinės ir ryšių technologijos; įtrauki ir kūrybinga visuomenė), leis efektyviau atlikti projektų atrankos procedūras atsisakius pernelyg išsamaus technologijų aprašymo ir sumažins administracinę naštą – šiuo metu esami 20 sumanios specializacijos veiksmų planų bus sujungti į 1 veiksmų planą. 2019 metų II ketv. planuojama atnaujinti Sumanios specializacijos programą ir veiksmų planus.

114. Siekiant sustiprinti MTI ekosistemai reikalingus žmogiškuosius išteklius, 2019 metais atlikti šie žingsniai:

114.1. Didinamas tyrėjo karjeros patrauklumas – 2018 metais dėstytojų ir mokslininkų atlyginimai vidutiniškai padidinti 20 proc., tam iš valstybės biudžeto skyrus 23 mln. eurų. Taigi, palyginti su 2017 metais, dėstytojų ir mokslininkų atlyginimai 2019 metais išaugo 40 proc.

114.2. Nuo 2019 metų 80 proc. padidintos doktorantų stipendijos. Pirmųjų metų doktorantai kas mėnesį gaus 722 eurų stipendijas, o antrųjų–ketvirtųjų metų doktorantai – 836 eurų stipendijas.

Tam papildomai iš valstybės biudžeto paskirta 8,2 mln. eurų. Doktorantūros stipendiją artinant prie VDU dydžio, mokslo ir studijų institucijos įgyja papildomų priemonių rinkoje konkuruoti dėl gabiausiųjų.

114.3. Sukurtos ir pradėtos įgyvendinti aukštos kvalifikacijos tyrėjų iš užsienio pritraukimo ir reintegracijos priemonės.

114.4. Atnaujintas Konkursinės doktorantūros aprašas – į jį įtrauktos nuostatos, suteikiančios doktorantūros studijų įmonėse galimybių (industrinė doktorantūra). Taip pat numatyta galimybė įmonėse atlikti ir podoktorantūros stažuotes. Tiek industrinė doktorantūra, tiek galimybė atlikti podoktorantūros stažuotes įmonėse prisidės prie verslo MTEP gebėjimų stiprinimo.

114.5. Siekiant gerinti mokslo ir studijų institucijų mokslo vadybos gebėjimus įgyvendinamas projektas „Mokslo ir tyrimų atvira prieiga (MITAP II)“. Sukurtas MTEP paslaugų kontaktų centras, suorganizuota 14 jungtinių Lietuvos MTEP paslaugų ir mokslo potencialo pristatymų, 126 tikslinių vizitų ir susitikimų su potencialiais partneriais užsienyje, parodose, konferencijose.

115. Lietuva jungiasi į tarptautines MTEP infrastruktūras: 2018 metais tapo asocijuota Europos branduolinių mokslinių tyrimų organizacijos (CERN) nare, ESS ERIC, CLARIN ERIC nare. Artimiausiu metu planuojama įsitraukti į EMBL, BBMRI-ERIC infrastruktūras. Lietuva taip pat dalyvauja Europos inovacijų ir technologijų instituto (toliau – EIT), kuris inicijuoja ir telkia žinių ir inovacijų bendrijas (angl. Knowledge and Innovation Communities arba KIC) (toliau – ŽIB) Europoje, veikloje. EIT suburia tris svarbiausius inovacijų srities dalyvius – verslo, švietimo ir mokslinių tyrimų sektorius – tam, kad būtų kuriama dinamiška, daugiašalė partnerystė – ŽIB. Šiuo metu Europoje veikia 8 ŽIB: klimato, skaitmeninimo, maisto, sveikatos, inovatyvios energetikos, žaliavų, apdirbamosios pramonės ir miestų mobilumo. Baltijos regionui apdirbamosios pramonės ŽIB atstovauja Lietuvos inžinerinės pramonės asociacija LINPRA, kuri su 50-ties partnerių (pvz., „Volvo“, „Tecnalia“, Vienos technikos universitetas, „Siemens“, „Whirlpool Europe“) iš 17 Europos šalių konsorciumu per 7 metus įgyvendins 450 mln. eurų vertės projektą „Made by Europe“. Projektas bus finansuojamas iš ES mokslinių tyrimų finansavimo programos Horizontas 2020. Kita ŽIB veikla Lietuvoje: EIT klimato, inovatyvios energetikos, sveikatos, žaliavų ir maisto centrai.

116. Tarptautiškumo aspektas stiprinamas mokslo ir studijų institucijoms skiriant subsidijas konsultacinėms „Horizontas 2020“ paraiškų parengimo paslaugoms įsigyti. Taip pat vykdomas TYKU2 projektas, įgyvendinamas pagal 2014–2020 metų ES fondų investicijų veiksmų programos 9 prioriteto „Visuomenės švietimas ir žmogiškųjų išteklių potencialo didinimas“ 09.3.3-ESFA-V-711 priemonę „Mokslininkų ir kitų tyrėjų gebėjimų stiprinimas“, kuriuo plėtojami mokslininkų ir kitų tyrėjų, mokslo vadybininkų iš mokslo sektorių gebėjimai inicijuoti, rengti, administruoti tarptautinius MTEPI projektus.

117. Stiprinama mokslo ir verslo bendradarbiavimo grandis:

117.1. Stiprinant mokslo ir studijų institucijų MTEP rezultatų komercinimo potencialą ir žinių bei technologijų perdavimą, skatinama kompetencijos centrų bei inovacijų ir technologijų perdavimo centrų veikla. Šiuo tikslu įgyvendinama Veiksmų programos 1 prioriteto „Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų skatinimas“ 01.2.2-CPVA-K-703 priemonė „Kompetencijos centrų ir inovacijų ir technologijų perdavimo centrų veiklos skatinimas“. Kompetencijos centruose sutelkus MTEP potencialą (tyrėjus, infrastruktūrą) eksperimentinėms veikloms vykdyti, atveriamos galimybės pasiūlyti mokslu grindžiamas komercinį potencialą turinčias idėjas ir jas parengti tolesnėms investicijoms, taip pat formuojamų verslo sprendimų plėtrai. Taip stiprinamas MTEP rezultatų taikomojo pobūdžio aspektas. Inovacijų ir technologijų perdavimo centrai veikia kaip vieno langelio sistemos prieiga, galinti identifikuoti verslo poreikius, tarpininkauti ir pasiūlyti geriausią tyrėjų komandą arba jau komercinimo potencialą turinčių MTEP grįstų rinkai aktualių sprendimų. Šiuo metu įgyvendinami 9 kompetencijos centrų ir 9 inovacijų ir technologijų perdavimo centrų skatinimo projektai.

117.2. 2018 metais įgyvendinta Technologinės plėtros projektų finansavimo priemonė, skirta šalies technologinei plėtrai palankesnėms sąlygoms sudaryti, į inovacijas orientuotiems moksliniams tyrimams skatinti. Finansuota ir įgyvendinama 16 projektų.

117.3. Siekiant išplėsti naujų mokslo žinių reikalaujančio verslo sektorių Lietuvoje, teikiama parama mokslininkų ir kitų tyrėjų bei studentų idėjoms komercinti bei parama besikuriančioms jaunoms inovacinėms įmonėms (atžalinėms įmonėms).

118. 2018 metais Vyriausybė pritarė šalies verslo, mokslo ir viešojo sektoriaus ekspertų nustatytoms Lietuvos gyvybės mokslų industrijos plėtros gairėms, kurių strateginis tikslas – kad Lietuva taptų patraukliausia Europos šalimi gyvybės mokslų plėtrai 2030 metais. 2019 metų II ketv. bus patvirtintas Lietuvos gyvybės mokslų pramonės plėtros gairių įgyvendinimo priemonių planas, kuriame bus numatyti konkretūs veiksmai, padėsiantys tapti tokia šalimi. Veikdama šia kryptimi ir išnaudodama turimus unikalius konkurencinius pranašumus, Lietuva sieks, kad iki 2030 metų Lietuvos gyvybės mokslų pramonės sukuriamos pridėtinės vertės dalis šalies BVP padidėtų 5 kartus ir sudarytų reikšmingą dalį – 5 proc. BVP.

119. Tobulinant ir plečiant finansinių paskatų inovacijoms paslaugas, buvo efektyvinamas mokslo ir verslo bendradarbiavimas, didinama inovacijų paklausa ir investicijos į MTEPI veiklas. 2018 m. II ketv. paskelbtas tęstinis kvietimas pagal Veiksmų programos 1 prioriteto „Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų skatinimas“ priemonę Nr. 01.2.1-MITA-T-851 „Inočekiai“ (biudžetas 4,5 mln. eurų). Inovaciniai čekiai teikiami techninių galimybių studijoms atlikti ir MTEP projektams įgyvendinti, taip pat projektams, turintiems EK suteiktą Kokybės ženklą (angl. *Seal of Excellence*) pagal ES bendrosios mokslinių tyrimų ir inovacijų programos „Horizontas 2020“ priemonę „MVĮ instrumentas“, bet negavusiems paramos priemonės „MVĮ instrumentas“ 1

etapo veikloms (techninių, komercinių galimybių įvertinimo veikloms) įgyvendinti. Pagal šią priemonę 1,6 mln. eurų finansavimas jau suteiktas 73 projektams. Baigti įgyvendinti 9 projektai, pritraukta 127,5 tūkst. eurų privačių investicijų, 8 įmonės įgyvendindamos projektus bendradarbiavo su tyrimus atliekančiomis institucijomis, 9 įmonės gavo subsidijas.

120. Siekiant paskatinti bendrus mokslo ir verslo MTEP projektus, kurie kuria didesnę pridėtinę vertę turinčius produktus, 2018 m. II ketv. paskelbtas kvietimas pagal Veiksmų programos 1 prioriteto „Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų skatinimas“ priemonę Nr. 01.2.1-LVPA-K-855 „Intelektas LT-2“ (biudžetas 50 mln. eurų). Įgyvendinant minėtos priemonės veiklas, bus remiama MTEP, pradinės įmonių investicijos į infrastruktūrą (kuri nėra prieinama viešai) ir fundamentiniai moksliniai tyrimai (brandaus mokslo ir brandaus verslo bendri MTEP projektai). Atlikus vertinimą, finansavimas skirtas 2 projektams, likusi priemonės lėšų suma bus perskirstoma ir formuojama nauja MTEP krypties priemonė. Kurdamos naujus produktus 2 įmonės bendradarbiavo su tyrimų institucijomis, sukurti 3 gaminių, paslaugų prototipai, pritraukta 28,8 mln. eurų privačių investicijų, atitinkančių viešąją paramą inovacijoms arba MTEP projektams.

121. Skatinant viešojo sektoriaus perkančiąsias organizacijas kurti į paklausą orientuotus inovatyvius produktus, patvirtinti 2 valstybės projektų sąrašai ir pagal 2014–2020 metų ES fondų investicijų veiksmų programos priemonę Nr. 01.2.1-LVPA-V-835 „Ikiprekybiniai pirkimai LT“ pasirašyta 13 sutarčių už 7,35 mln. eurų. Taikant šį pirkimo būdą bus sprendžiamos visuomenei aktualios sveikatos apsaugos, energijos vartojimo, saugaus eismo ir panašių sričių problemos.

122. 2018 metais buvo įgyvendinama kosmoso srities plėtra – nors su Europos kosmoso agentūros (toliau – EKA) bendradarbiaujančios šalies susitarimą Lietuva bandomajam laikotarpiui pasirašė tik 2014 metais, jau įgyvendinta 20 Lietuvos atstovų mokslinių, technologinių ir edukacinių projektų. EKA taikomas „geografinės gražos“ principas, pagal kurį per šiuos EKA užsakymus Lietuvos verslo ir mokslo subjektams sugrįžo apie 80 proc. Lietuvos sumokėtų įmokų.

123. 2019 metais numatoma patvirtinti ilgalaikę mokslo, technologijų ir inovacijų plėtros strategiją, kurią rengia Ekonomikos ir inovacijų ministerija kartu su Švietimo, mokslo ir sporto ministerija. Ilgalaikė mokslo, technologijų ir inovacijų plėtros strategija leis užtikrinti ilgalaikių MTI politikos tikslų įgyvendinimo tęstinumą, kartu orientuojantis į aktualius šiandienos prioritetus ir atsižvelgiant į naujausias ateities tendencijas. Ssiekama įtvirtinti MTI politiką kaip horizontalųjį visų viešojo valdymo sričių prioritetą ir MTI plėtros prioritetines kryptis, kaip visų valstybės investicijų pagrindą. Tai reikšmingas žingsnis integralaus ir tvaraus valstybės MTI politikos formavimo ir įgyvendinimo linkme.

124. 2019 metais planuojama sukurti Mokslo, technologijų ir inovacijų tarybą (toliau – MTI taryba), kuri bus Vyriausybės patariamoji institucija valstybės MTI politikos formavimo ir strateginio valdymo klausimais. MTI taryba rengs MTI srities išvalgas, vizijas, planus, teiks siūlymus

Vyriausybei dėl MTI srities nacionalinio lygmens prioritetų, kryptių ir gairių nustatymo, MTI politikos įgyvendinimo koordinavimo ir MTI sistemos strateginio valdymo, atskirų sričių integravimo į bendrą valstybės MTI politiką ir kt. MTI tarybą sudarys ministrai ir asocijuotų verslo ir mokslo struktūrų atstovai.

125. Numatoma sukurti teisinės prielaidas sukurti valstybinį Inovacijų skatinimo fondą, kuris mokslo įstaigoms, verslui ir kitoms organizacijos teiktų neatlygintą arba gražintą paramą kuriant produktą ir pradedant jį diegti į rinką. Veiklos pradžioje, kuri numatyta 2021 metais, fondo lėšas galėtų sudaryti MTEPI skatinti skirtos ES fondų investicijos. Vėliau fondą sudarytų lėšos, sukauptos iš atlygintinos paramos ūkio subjektams, t. y. lėšos, grįžtančios iš įmonių, sėkmingai panaudojusių valstybės teikiamą skatinamąjį finansavimą.

126. 2018 metais Ekonomikos ir inovacijų ministerijos darbo grupė išnagrinėjo technologijų ir inovacijų politiką įgyvendinančių agentūrų sujungimo galimybes ir parengė studiją nurodančią reikalingus veiksmus, jau 2019 metais sukurti teisinės prielaidas įsteigti vieną technologijų ir inovacijų politiką įgyvendinančią agentūrą, kurioje bus konsoliduotos technologijų ir inovacijų politikos įgyvendinimo funkcijos. Esminis tokios agentūros tikslas – užtikrinti viešųjų investicijų ir paslaugų prieinamumą verslo klientams. Agentūra, taikanti atvirų durų principą ir verslo subjektams teikianti įvairias paslaugas, užtikrins efektyvų ir kryptingą viešųjų lėšų investavimą.

127. 2019 metais bus pradėta įgyvendinti programa „Verslo plėtra, inovacijos ir MVĮ“, finansuojama iš 2014–2021 metais Norvegijos finansinio mechanizmo. Programos tikslas – prisidėti prie didesnės pridėtinės vertės kūrimo ir tvaraus ekonomikos augimo ir padidinti Lietuvos įmonių, pagrindinį dėmesį skiriant mažoms ir vidutinėms įmonėms (toliau – MVI), konkurencingumą. Finansinė parama bus teikiama inovatyviems žaliosios pramonės, bioekonomikos ir informacinių technologijų (toliau – IT) projektams.

128. 2016 metais Finansų ministerija kartu su Lietuvos banku ir kitomis institucijomis sudarė Finansinių technologijų (toliau – FINTECH) sektoriaus plėtros planą. Jame buvo numatytos priemonės FINTECH sektoriaus plėtrai Lietuvoje skatinti. Įgyvendintos iniciatyvos (pavyzdžiui, įteisintas nuotolinis klientų identifikavimas; įvesta specializuoto banko licencijos rūšis; priimtas sutelktinio finansavimo veiklą reglamentuojantis įstatymas) kartu su aktyvia Lietuvos jurisdikcijos rinkodara užsienio rinkose davė apčiuopiamų rezultatų – Lietuvos FINTECH sektorius per dvejus metus nuo plano patvirtinimo išaugo dvigubai. 2018 metais Lietuvoje veikė apie 170 FINTECH įmonių (2017 metais jų buvo 117).

129. Viena iš Lietuvos banko 2017–2020 metų strateginių kryptių yra orientuota į inovacijų finansų sektoriuje skatinimą – Lietuvos bankas siekia būti inovacijas ir tvarų augimą skatinančiu finansų sektoriaus partneriu. 2018 metais įgyvendintos priemonės, orientuotos į inovacijų finansų sektoriuje skatinimą. Svarbiausios iš jų:

129.1. atvertos galimybės inovatyvius sprendimus taikyti bandomojoje finansinių inovacijų aplinkoje (angl. *regulatory sandbox*);

129.2. ikiprekybinių pirkimų būdu pradėtas įgyvendinti blokų grandinės platformos (angl. *blockchain sandbox*) kūrimo procesas, kuris leis blokų grandinės technologijos įmonėms išbandyti sprendimus ir gauti Lietuvos banko konsultacijas specialiai tam pritaikytoje technologinėje platformoje;

129.3. blokų grandinės technologijos taikymas bus išbandytas Lietuvos bankui leidžiant kolekcinės monetas – siekiama išleisti skaitmeninę monetą ir kartu išbandyti blokų grandinės technologiją;

129.4. pradėtas įgyvendinti atvirosios bankininkystės (angl. *open banking*) projektas, kuris atvers galimybes finansų rinkoje atsirasti naujiems į vartotojus orientuotiems sprendimams;

129.5. siekdamas palengvinti finansų rinkos dalyviams administracinę naštą, taip pat pasinaudoti technologijų teikiamomis galimybėmis, Lietuvos bankas pradėjo dirbti reguliavimo ir priežiūros technologijų (angl. *RegTech* ir *SupTech*) taikymo srityje. Pavyzdžiui, 2018 metais rinkai buvo pristatyta elektroninė paraiškos licencijai pateikimo priemonė, o 2019 metais planuojama išbandyti robotizacijos teikiamas galimybes ir automatizuoti kai kuriuos procesus pasitelkus robotą.

130. Siekiant paskatinti viešojo sektoriaus bendradarbiavimą naujų technologijų taikymo srityje, 2018 metais Ekonomikos ir inovacijų ministerijos bei Lietuvos banko iniciatyva buvo sukurtas GOVTECH forumas. Į jį yra kviečiami visų viešojo sektoriaus institucijų atstovai, besidomintys naujosiomis technologijomis ir ieškantys sinergijos su kitomis institucijomis įgyvendinant įvairius projektus. Tikimasi, kad toks formatas skatins inovatyvių sprendimų ir praktikų taikymą viešajame sektoriuje.

Skaitmeninė darbotvarkė

131. Siekiant pagerinti gyventojų gyvenimo kokybę ir didinti įmonių veiklos produktyvumą, Lietuvoje inicijuojami ir įgyvendinami įvairūs skaitmeniniai projektai. Šie projektai įgyvendinami atsižvelgiant į Ekonomikos ir inovacijų ministerijos koordinuojamoje Informacinės visuomenės plėtros 2014–2020 metams programoje „Lietuvos Respublikos skaitmeninė darbotvarkė“ (toliau – Lietuvos skaitmeninė darbotvarkė) numatytus tikslus ir uždavinius. Strateginis Lietuvos skaitmeninės darbotvarkės tikslas – pasiekti, kad iki 2020 metų ne mažiau kaip 85 proc. Lietuvos gyventojų naudotųsi internetu, o 95 proc. įmonių – sparčiuoju internetu. Pažymėtina, kad 2018 metais 78,1 proc. šalies gyventojų naudojo internetu (2017 m. reikšmė – 75,2 proc.) ir 61,2 proc. įmonių naudojo sparčiuoju internetu (2017 m. reikšmė – 58,7 proc.). Šių rodiklių reikšmės kasmet auga, o

didėjantis gyventojų, besinaudojančių internetu, skaičius daro įtaką ir kitiems su skaitmeninimu susijusiems procesams (pavyzdžiui, e. prekybos paslaugų plėtrai).

132. Lietuvos skaitmeninėje darbotvarkėje yra numatyti tikslai, apimantys gyventojų skaitmeninių įgūdžių tobulinimą, viešųjų ir administracinių elektroninių paslaugų kūrimą ir plėtrą, lietuvių kalbos ir kultūros puoselėjimą skaitmeninėje erdvėje, viešojo sektoriaus duomenų atvėrimą, saugios, patikimos ir sąveikios infrastruktūros plėtrą.

133. Augant gyventojų, besinaudojančių internetu, skaičiui, kasmet didėja ir viešųjų ir administracinių elektroninių paslaugų naudotojų skaičius (2018 m. beveik 51 proc. šalies gyventojų naudojami viešosiomis ir administracinėmis elektroninėmis paslaugomis (2017 m. reikšmė – 48 proc.)). Siekiama, kad kuriamos naujos arba modernizuojamos elektroninės paslaugos būtų saugios, pažangios, patogios gyventojams ir verslui ir atitinkančios jų poreikius.

134. Lietuvos skaitmeninė darbotvarkė įgyvendinama per tarpinstitucinį veiklos planą, į kurį įtraukti pagrindiniai informacinės visuomenės plėtros darbai, kuriuos įgyvendina įvairios valstybės institucijos. Didžioji dalis darbų yra įgyvendinami per Veiksmų programos 2 prioriteto „Informacinės visuomenės skatinimas“ priemones.

135. Atsižvelgiant į sparčią naujų informacinių technologijų plėtrą, 2019 metais planuojama iš esmės peržiūrėti Lietuvos skaitmeninėje darbotvarkėje numatytus tikslus ir uždavinius, įvertinant pastaruoju metu atsiradusius tokius naujus iššūkius kaip moterų įtraukimas į skaitmeninę erdvę, FINTECH, blokų grandinės (angl. *blockchain*) ir kitų naujų technologijų panaudojimo galimybės. Siekiant didinti šių technologijų panaudojimo mastą ir galimybes, vienas iš svarbiausių iššūkių – viešojo sektoriaus duomenų atvėrimo klausimas, kuriam šiuo metu yra skiriamas ypatingas dėmesys. Siekiant paspartinti viešojo sektoriaus duomenų atvėrimo procesus, šiuo metu yra kuriamas atvirų duomenų portalas, kuriame bus skelbiami visi atverti viešojo sektoriaus duomenys, rengiamos gairės viešojo sektoriaus institucijoms, kurios palengvins duomenų atvėrimo procesą.

136. Dabartiniu metu ES yra rengiama Skaitmeninės Europos programa 2021–2027 metams, todėl peržiūrint Lietuvos skaitmeninę darbotvarkę planuojama jos tikslus susieti su Skaitmeninės Europos programoje numatytais tikslais, t. y. su itin našaus skaičiavimo ir duomenų apdorojimo pajėgumų kūrimu ir stiprinimu bei jų plataus panaudojimo užtikrinimu; bazinių dirbtinio intelekto pajėgumų kūrimu ir stiprinimu, siekiant juos padaryti prieinamus visiems verslo subjektams ir viešojo administravimo institucijoms; ES kibernetinio saugumo pramonės konkurencingumo gerinimu; aukšto lygio skaitmeninių įgūdžių (pavyzdžiui, itin našaus skaičiavimo, dirbtinio intelekto ir kibernetinio saugumo srityse) tobulinimu; sąveikių sprendimų viešajame sektoriuje diegimu.

137. Dirbtinis intelektas yra viena iš prioritetinių sričių. Dalyvavimas tarptautiniuose bendradarbiavimo tinkluose ir investicijos į dirbtinio intelekto sritį Lietuvoje yra reikšmingi tiek

viešajame, tiek ir privačiame sektoriuje. Analitikų prognozėmis, iki 2030 metų BVP papildomas prieaugis dėl dirbtinio intelekto panaudojimo sudarys 1,2 proc. kasmet.

138. 2018 metais Lietuvoje buvo žengti pirmieji žingsniai, siekiant reglamentuoti dirbtinio intelekto kūrimo ir panaudojimo principus. 2018 metų rudenį Ekonomikos ir inovacijų ministerija kartu su įvairių sričių privataus ir viešojo sektoriaus ekspertų grupe pradėjo aktyvias diskusijas, susijusias su dirbtinio intelekto technologijų įtaka, svarba įvairioms gyvenimo sritims ir Lietuvos galimybėmis įgyvendinti ar dalyvauti įgyvendinant dirbtinio intelekto projektus.

139. Atsižvelgiant į diskusijų rezultatus buvo parengtos strateginės išvalgos, kuriose apžvelgiama esama padėtis Lietuvoje dirbtinio intelekto srityje, pagrindiniai etiniai ir teisiniai klausimai dirbtinio intelekto kūrimo ir naudojimo srityse, igūdžių ir kompetencijų, kurių reikia darbui su dirbtiniu intelektu, didinimo galimybės ir būdai, dirbtinio intelekto mokslinių tyrimų ir ekspertinės plėtros augimo galimybės. 2019 m. rengiama dirbtinio intelekto strategija ir jos įgyvendinimo planas.

Pramonės skaitmeninė transformacija

140. Lietuvos augimo strategija grindžiama našumo augimu ir padidėjusiu konkurencingumu. Nors mūsų šalies verslo našumas vis dar mažesnis už ES vidurkį, 2017 m. Lietuva buvo ES lyderė produktyvumo augimo srityje. Štai kodėl vidutinės trukmės laikotarpiu pagrindinis dėmesys skiriamas pagreitinimui ir tolesniam produktyvumo didinimui. Ir mes esame teisingame kelyje. Lietuvos žiniomis grįsti sektoriai, tokie kaip lazeriai, biotechnologijos, informacinės technologijos, elektronika, mašinų gamyba ir metalo apdirbimas, sėkmingai plečiasi ir mes vis labiau stengiamės plėsti aukštųjų technologijų sektorių. Vidutinių ir aukštųjų technologijų įmonių skaičius auga. Didinant Lietuvos pramonės konkurencingumą, produktyvumą ir integraciją į Europos ir pasaulio aukštos pridėtinės vertės grandines, 2018 metais inicijuota ir dalyvauta pramonės skaitmeninės transformacijos projektuose, aktyviai dalyvauta įvairiose EK skaitmeninimo iniciatyvose. Į tai plačiai įtraukti įvairių sričių ekspertai iš verslo, akademinės bendruomenės ir socialinių partnerių bei agentūrų. Ekonomikos ir inovacijų ministerija įtraukia politiką formuoja per ministro vadovaujamą kolektyvinės lyderystės – „Pramonė 4.0“ platformą:

140.1. Įgyvendinant pramonės skaitmeninės transformacijos projektus, atlikta dabartinės pramonės situacijos Lietuvoje ir ES analizė; parengtos rekomendacijos Lietuvos pramonės konkurencingumui stiprinti ir didinti. Parengtos Pramonės skaitmeninimo strateginės veiklos kryptys – skaitmeninių technologijų pramonėje diegimas, paslaugos, susijusios su skaitmeninimo skatinimu, teisinė aplinka ir standartizacija, žmogiškieji ištekliai ir kibernetinė sauga. EK 2018 m. gegužės 18 d. paskelbtoje 2018 metų skaitmeninės ekonomikos ir visuomenės indekso ataskaitoje dėl Lietuvos šių strateginių veiklos kryptių parengimą nurodė kaip svarbų 2018 metų pasiekimą, prisidedantį prie

skaitmeninių technologijų integracijos įmonėse skatinimo. Kiekviena iš šių krypčių yra įgyvendinamos konkrečiomis politinėmis priemonėmis. Šiuo tikslu buvo parengtas dokumentas „Lietuvos pramonės skaitmeninimo gairės ir veiksmų planas 2019–2030 metams“, kuriame pateikta daugiau kaip 50 priemonių, kurios bus įgyvendinamos tiek trumpuoju periodu, tiek ilgalaikėje perspektyvoje.

140.2. Įgyvendinta Pramonės transformacijos regionuose bandomojo projekto pirmoji dalis. Veiklos vykdytos koordinuojant veiksmus tarp atrinktų 12-os Europos regionų (pagal NUTS 2 kriterijų, 10 ES regionų ir dvi valstybės: Lietuva ir Slovėnija). Projekto tikslas – padėti regionams, kuriuose vyksta pramonės transformacija, susidoroti su pramonei kylančiais iššūkiais, kaip antai, tinkamų įgūdžių stoka, inovacijų sklaida pramonėje, energetinis efektyvumas, verslumas ir įtraukiantis augimas. Išanalizavus situaciją, buvo parengta EBPO konsultantų ataskaita ir rekomendacijos penkiose srityse: pasirengimas ateities darbo vietoms; inovacijų sklaidos išplėtimas; perėjimas prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų energetikos; verslumo skatinimas; tolygaus (integracinio) augimo skatinimas. Antroje dalyje Europos klasterių ir pramonės transformacijos observatorijos ekspertai išanalizavo ir pateikė Lietuvos klasterių veiklos įvertinimą ir rekomendacijas dėl jų tolesnės plėtros gairių, įgyvendinant pramonės transformacijos iššūkius, sumanios specializacijos kontekste. Pateiktos rekomendacijos bus taikomos 2019–2020 metais įgyvendinant projektą „Žiedinės ekonomikos kelrodis Lietuvos pramonės simbiozei“.

140.3. Aktyviai dalyvauta EK iniciatyvoje – Strateginiame forume dėl bendriems Europos interesams svarbių projektų. Tai projektai, kurie laikomi strateginiais skatinant ES ekonomikos augimą, darbo vietų kūrimą ir konkurencingumo didinimą. Šio forumo veiklos tikslai yra nustatyti svarbiausias Europos plėtrai strategines vertės grandines; numatyti ES šalių narių ir pramonės šakų bendras investicijas, galinčias sustiprinti esamas vertės grandines ir išryškinti naujas. Atrinktos 9-ios strateginės vertės grandinės, tikėtina, taps Europos ekonomikos plėtros lokomotyvais ir Lietuvos dalyvavimas jose sudarys palankias sąlygas pramonei integruotis ir didinti aukštesnės pridėtinės vertės produktų ir paslaugų apimtį. 2019 metais planuojama konsoliduoti kolektyvinės lyderystės – platformos „Pramonė 4.0“ ekspertus bei kitas suinteresuotas šalis ir padėti jiems integruotis į atrinktas 9-ias ES strategines vertės grandines. Ekonomikos ir inovacijų ministerija siekia sudaryti sąlygas Lietuvos verslui integruotis į jas, tam didina viešųjų investicijų prieinamumą ir viešąsias paslaugas teikiančių agentūrų darbo bei aptarnavimo kokybę. Siekiant pasirengti šiai integracijai, buvo inicijuotas projektas „Pasirengimas Lietuvos pramonės integracijai į svarbias strategines vertės grandines ir skaitmeninių inovacijų centrų kompetencijos didinimas“. Projektą planuojama įgyvendinti 2019–2020 metais.

140.4. Tęsiant pramonės skaitmeninimo darbus ir siekiant sudaryti sąlygas įmonių darbo našumo augimui, 2018 m. gegužės 4 d. paskelbtas kvietimas pagal Veiksmų programos 3 prioriteto

priemonę Nr. 03.3.1-LVPA-K-854 „Pramonės skaitmeninimas LT“ (biudžetas 40,5 mln. eurų). Pagal šią priemonę remiamos dvi veiklos, pirma, pramonės MVĮ technologinio audito, kuris skirtas šių įmonių gamybos procesų skaitmeninimo galimybėms ir perspektyvoms įvertinti, atlikimas. Antra remtina veikla – pramonės MVĮ gamybos procesų įrangos su tokiais integruotomis skaitmeninimo technologijomis kaip robotikos technologijos, dirbtinis intelektas, automatika ir automatizavimo technologijos, išmanieji jutikliai, debesija, daiktų internetas, kiberfizikinės sistemos ir kt. diegimas pramonės MVĮ. 54,4 mln. eurų finansavimas skirtas 100 projektui. Prognozuojama, kad įgyvendinti projektai pritrauks 44 mln. eurų privačių investicijų, o dėl įdiegtų technologijų darbo našumas didės daugiau nei 200 proc.

141. Pramonės MVĮ galės pasinaudoti našumo augimo skatinimo regionuose priemone „Regiono potencialas LT“, kurios remiama veikla bus modernių technologijų diegimas, pritaikant esamus ir kuriant naujus gamybos pajėgumus naujiems ir esamiems gaminiams gaminti. Finansavimas bus skirtas įmonių investicijoms į naujų gamybos technologinių linijų įsigijimą ir įdiegimą, esamoms gamybos technologinėms linijoms modernizuoti, įmonės vidaus inžineriniams tinklams, kurių reikia naujoms gamybos technologinėms linijoms diegti ar esamoms modernizuoti, įrengti. 2018 m. lapkričio 23 d. paskelbtas regioniniu lygiu diferencijuotas kvietimas teikti paraiškas, t. y. finansavimas neskiriamas Vilniaus ir Kauno miestų ir rajonų savivaldybėse veikiančioms įmonėms, o iš likusių regionų ne mažiau kaip 70 proc. priemonei numatytų lėšų privalo būti skirta Alytaus, Marijampolės, Tauragės, Telšių, Utenos apskrityse veikiančioms įmonėms. 2019 m. vasario 25 d. pasibaigus kvietimui teikti paraiškas, yra prašoma didesnio nei 35,5 mln. eurų finansavimo. Konkursai dėl finansavimo vyks apskričių lygmeniu, o likusi nepaskirstyta lėšų suma galės būti perskirstyta toms apskritims, kuriose projektų konkurencija ir finansavimo poreikis yra didžiausi.

Pradedančiųjų įmonių (startuolių) ekosistemos plėtra

142. Keičiamame Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatyme siekiama apibrėžti sąvoką „startuolis“ – didelį ir inovacijomis grindžiamą verslo plėtros potencialą turinti labai maža ar maža įmonė, veikianti ne ilgiau kaip 5 metus.

143. Vyriausybei pateiktas Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo pakeitimo įstatymo projektas, kuriame siūloma neapmokestinamoms pajamoms priskirti ir darbuotojo pagal pasirinkimo sandorius iš darbdavio ar su juo susijusio asmens naudą, gautą, įsigijus akcijų neatlygintinai ar už lengvatinę kainą, jeigu akcijos įsigijamos ne anksčiau kaip po 3 metų nuo teisės į pasirinkimo sandorį suteikimo. Šiuo projektu siekiama palankesnių mokesčių sąlygų juridiniams asmenims, o ypač startuoliams, kurie siekia taikyti pažangesnę valdymo praktiką, naudotis galimybe akcijas panaudoti kaip motyvavimo priemonę darbuotojams.

144. Ekonomikos ir inovacijų ministro 2018 m. vasario 22 d. įsakymu Nr. 4-91 „Dėl darbo grupės pasiūlymams dėl startuolių, jų veiklos teisinio reguliavimo ir kitų su startuolių veikla susijusių klausimų teikti sudarymo“ sudaryta darbo grupė pateikė pasiūlymus startuoliams skatinti, tarp kurių paketo „Soft landing“ sukūrimas, patrauklesnės teisinės aplinkos reguliavimo nustatymas: opcijų reguliavimo peržiūra, virtualios juridinio asmens buveinės įteisinimas, migracijos procedūrų supaprastinimas, finansavimo šaltinių gausinimas.

145. 2018 metais Ekonomikos ir inovacijų ministerija ypatingą dėmesį skyrė startuoliams skatinti: organizuotas metinis tarptautinis startuolių skatinimo renginys „Startup Fair. Growth 2018“; organizuoti 8 Lietuvos startuolių ekosistemos ir programos „Startup Visa“ pristatymai (Baltarusijoje ir Gruzijoje, po du Turkijoje, Ukrainoje, Rusijoje); pagal programą „Startup Visa“ patvirtinta 41 „Startup Visa“ paraiška (iš 178 gautų paraiškų). Įgyvendinant programą „Startup Visa“ jau įkurta 17 startuolių (2017 metais įkurta 8 startuoliai, 2018 metais – 9 startuoliai). 2018 metų pabaigoje Lietuvoje veikė 520 startuolių (2017 metais – 380). Per 2018 metus jie pritraukė rekordiškai daug – 183 mln. eurų investicijų.

146. 2018 metų lapkričio mėn. paskelbtas kvietimas teikti paraiškas mokymo programoms pagal ES fondų priemonę „Kompetencijos LT“ startuoliams aktualių sektorių darbuotojams. Ekonomikos ir inovacijų ministerija skyrė beveik 14 mln. eurų ES investicijų, suteikiančių galimybę įmonių darbuotojams gauti aukščiausio lygio sektorinių kompetencijų mokymus. Tai ypač paveiks startuolių ekosistemą ir skaitmeninimo srityje veikiančias pramonės įmones.

147. Skatinant startuolių ekosistemos plėtrą, 2019 metais planuojama įgyvendinti palankios verslo aplinkos startuoliams kūrimo ir jų priėjimo prie finansavimo šaltinių veiklas:

147.1. 2019 metų I ketv. programos „Startup Visa“ procedūrų efektyvinimas, trumpinimas, tikslinant vertinimo tvarkos, kuria nustatoma, ar numatomos steigti įmonės veikla susijusi su naujų technologijų ar kitų ekonominei ir socialinei plėtrai reikšmingų naujovių diegimu ir ar šiai veiklai vykdyti užsienietis turi reikiamą kvalifikaciją, finansavimą ir verslo planą, aprašo nuostatas.

147.2. Procedūros „Startup Employee Visa“, siekiant skatinti užsienio talentų pritraukimą, išlaikymą ir integraciją Lietuvoje, sukūrimas, pasirašius 2019 m. balandžio mėn. tarpinstitucinio bendradarbiavimo susitarimą.

147.3. 2019–2020 metais įgyvendinamas Veiksmų programos 1 prioriteto „Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų skatinimas“ priemonės Nr. 01.2.1-LVPA-V-842 „Inogeb LT“ Finansinių technologijų inovacijų populiarinimo ir skatinimo projektas „FinTech Lt“ (biudžetas 1,962 mln. eurų). Minėtu projektu siekiama populiarinti FINTECH inovacijas, teikiant specializuotas inovacijų konsultavimo ir paramos paslaugas FINTECH įmonėms, ir įsteigti 20 naujų startuolių, veikiančių FINTECH srityje.

147.4. Programos „Soft landing“ paslaugų teikimas – pagalba ir konsultacijos potencialiems ir esamiems startuolių kūrėjams bei užsienio startuoliams, padedant persikelti į Lietuvą.

147.5. 2019 m. gegužės 30–31 d. planuojamas renginys – „Startup Fair“ tarptautinė startuolių konferencija, kurios tikslas skatinti naujų startuolių kūrimą Lietuvoje, pritraukti užsienio startuolių ir padėti esamiems startuoliams pritraukti užsienio investicijų. Planuojama, kad renginyje dalyvaus daugiau nei 1 500 dalyvių. 2019 metais numatomi ir kiti Lietuvos startuolių ekosistemos pristatymai svarbiausiose Europos ir pasaulio apžvalgose: „Startup Heatmap“ ir „Startup Genome“.

147.6. Sukurta nauja finansinė priemonė – „Akceleravimo fondas“, kuri apima akceleravimo veiklas (mentorystės, ekspertinių konsultacijų, teisinės pagalbos, rinkodaros strategijos parengimo ir kt.), suteikiant galimybę toliau investuoti į perspektyvių labai mažų ir mažų įmonių idėjų įgyvendinimą. Šią priemonę nuo 2019 m. I ketv. įgyvendina du valdytojai – „70 Ventures“ ir „Startup Wise Guys“.

Verslo aplinkos gerinimas

148. Pasaulio bankas kiekvienais metais vertina 190 šalių verslo reglamentavimo aplinką tose srityse, kurios MVĮ sukelia daugiausia iššūkių: verslo pradžia, statybos leidimų gavimas, prisijungimas prie elektros tinklų, nekilnojamojo turto registravimas, kredito gavimas, smulkiųjų investuotojų apsauga, mokesčių mokėjimas, užsienio prekyba, sutarčių vykdymas ir nemokumo sprendimas. Pasaulio banko tyrimas „Doing Business“ turi didelę įtaką užsienio investuotojams vertinant šalies patrauklumą. 2018 metais paskelbtame Pasaulio banko tyrime „Doing Business 2019“ (toliau – DB tyrimas) Lietuva užima istoriškai aukščiausią 14 vietą pasaulyje (tarp 190 šalių) pagal verslo sąlygų palankumą ir aplenkė Estiją (16 vieta), Suomiją (17 vieta), Latviją (19 vieta). Palyginti su 2017 metais skelbta „Doing Business 2018“ ataskaita, Lietuva pagerino savo pozicijas per 2 vietas – pernai ji buvo 16-ta. Tarp ES valstybių narių Lietuva užima 4 vietą.

149. Lietuva didžiausią pažangą 2017–2018 metais padarė tose srityse, kurios lemia šalies patrauklumą gamybos investicijoms – tai yra statybos leidimų išdavimo ir prisijungimo prie elektros tinklų. Pagal statybos leidimų gavimo rodiklį dėl patobulintų kvalifikacijos reikalavimų vykdant priežiūrą ir sutrumpinto statybos leidimų išdavimo proceso Lietuva pakilo iš 12 į 7 vietą. Lietuva taip pat nuosekliai paprastina prisijungimo prie elektros tinklų procesą – buvo atsisakyta sutarties su tiekėju pasirašymo procedūros, o tai leido šiais metais pakilti per 7 pozicijas – iš 33 į 26 vietą, be to, nuo 2019 metų bus atsisakyta Valstybinės energetikos inspekcijos atliekamo tikrinimo ir išduodamos pažymos.

150. DB tyrime nurodoma, kad Lietuvos pozicijos pagerėjo 2017–2018 metais įvykdžius tris verslo sąlygas gerinančias reformas smulkiųjų investuotojų apsaugos, mokesčių mokėjimo ir užsienio

prekybos srityse. Smulkiųjų investuotojų apsaugos srityje Pasaulio bankas teigiamai įvertino pakeitimus, pagal kuriuos akcinės bendrovės, kurios akcijomis leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, bendrovės valdymo ataskaitoje privalo būti pateikiama informacija apie sandorius su susijusiomis šalimis, apie vadovo, kiekvieno valdybos bei stebėtojų tarybos nario atlyginimą ir kita informacija. Ši reforma leido pagal smulkiųjų investuotojų apsaugos rodiklį pakilti per 5 vietas (iš 43 į 38). Mokesčių mokėjimo srityje sumažėjo verslo mokesčių įmokų skaičius nuo 11 iki 10 ir mokesčių sumokėjimo trukmė, o užsienio prekybos srityje sutrumpėjo eksporto muitinės procedūrų atlikimo laikas. Nors mokesčių mokėjimo ir užsienio prekybos srityse Lietuva įgyvendino reformas, tačiau savo pozicijų pagal šiuos rodiklius nepagerino dėl kitų valstybių daromų reformų.

151. DB tyrimo rodiklių gerinimas yra vienas iš Vyriausybės prioritetinių darbų 2017–2020 metams – į Vyriausybės programos įgyvendinimo planą buvo įtrauktos reformos, kuriomis siekiama pagerinti valstybės reitingus remiantis rodikliais, pagal kuriuos Lietuva labiausiai atsilieka. Vyriausybės ambicija yra iki 2020 m. pakilti į 10 vietą pagal „Doing Business“ reitingą. Ketinama optimizuoti ir sutrumpinti įmonių steigimo ir prisijungimo prie elektros tinklų procedūras, pertvarkyti nemokumo sistemą, siekiant didesnio efektyvumo, stiprinti smulkiųjų investuotojų apsaugą, inicijuoti įkeitimo, kaip prievolių užtikrinimo būdo, peržiūrą, ir supaprastinti turtinio komplekso įkeitimo sąlygas.

152. 2018 metais Ekonomikos ir inovacijų ministerijos iniciatyva Seimui pateiktas Civilinio kodekso pakeitimo įstatymo projektas, siekiant įtvirtinti teisinį reguliavimą, kuris leistų juridiniam asmeniui pasirinkti, kokią buveinę – fizinę ar virtualią – turėti. Šiais pakeitimais siekiama supaprastinti juridinių asmenų steigimo procesą, kad tam nereikėtų patalpų savininkų sutikimo ar tarpininkų paslaugų, sudaryti sąlygas ne tik steigti tam tikrų teisinių formų juridinius asmenis elektroniniu būdu, kaip yra nustatyta šiuo metu, bet ir vykdyti juridinio asmens veiklą nepriklausomai nuo nuolatinio valdymo organo buvimo vietos bei užtikrinti efektyvią, saugią, teisinę ir įrodomąją galią turinčią šalių tarpusavio komunikaciją.

Verslo priežiūra

153. 2018 metais Ekonomikos ir inovacijų ministerija pirmą kartą pagal Ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančių institucijų pažangumo vertinimo (švieslentės) metodiką (toliau – Pažangumo vertinimo (švieslentės) metodika) įvertino, kaip 56 ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančios institucijos (61 juridinis asmuo) (toliau – priežiūros institucijos) 2017 metais įgyvendino pažangias verslo priežiūros priemones ir kaip diegė kitas moderniąsias veiklos praktikas, susijusias su verslo priežiūra. 2018 m. sausio mėn. patvirtinta ir paskelbta Pažangumo vertinimo (švieslentės) metodika buvo parengta pagal Viešojo administravimo įstatyme ir kituose teisės aktuose įtvirtintus verslo

priežiūros politikos principus ir priemones, taip pat atsižvelgiant į EBPO rekomendacijas ir gerą kitų valstybių patirtį. Pirmą kartą atliktas visų priežiūros institucijų įvertinimas yra pirmoji tokio pobūdžio iniciatyva pasaulyje, sulaukusi išskirtinio EBPO ir Pasaulio banko ekspertų dėmesio.

154. Pagal bendrąją šalies priežiūros institucijų įvertinimą, pažangias verslo priežiūros priemones, susijusias su verslo priežiūra, šiuo metu taiko maža dalis institucijų – 33 (61 proc.) priežiūros institucijų pažangumo įvertinimas yra mažesnis nei 5,5 balo (iš 10 galimų), vos 2 institucijų įvertinimas siekė daugiau nei 9 balus ir tik 7 priežiūros institucijos surinko daugiau nei 7,5 balo.

155. Žvelgiant į atskirus kriterijus, 28 (46 proc.) priežiūros institucijos nesilaiko imperatyvių Viešojo administravimo įstatymo nuostatų ir veiklos rezultatyvumą vertina atsižvelgdamos į nustatytų pažeidimų dalį ar skaičių. Vos 30 proc. priežiūros institucijų yra įdiegusios bent vieną tinkamą priežiūros veiklos vertinimo rodiklį, kuris rodo, kaip institucija prisideda prie jos saugomos vertybės, pavyzdžiui, žmogaus gyvybės, sveikatos apsaugos.

156. Teigiami rezultatai matomi kontrolinių klausimynų srityje – net 36 (59 proc.) institucijų tinklalapiuose pateiktus kontrolinius klausimynus, kuriuos inspektoriai naudoja atlikdami patikrinimus, galima pasiekti vos 3 mygtuko paspaudimais. Tačiau pastebima, kad verslo priežiūros institucijos turėtų gerinti savo veiklą tobulindamos kontrolinius klausimynus, kuriems šiandien trūksta aiškumo, konkretumo ir patogumo vartotojui. Taip pat turėtų aktyviau vertinti telefonu teikiamų konsultacijų įrašų kokybę.

157. Nors didžioji dalis verslo priežiūros institucijų yra pasirašiusios deklaraciją nebausti pirmaisiais metais veiklą pradėjusių verslininkų, tačiau vis dar nereta situacija, kad institucijos pirmaisiais metais aktyviai dėmesio joms neskiria, o antraisiais jų veiklos metais, jas patikrinę, konstatuoja pažeidimus ir skiria baudas. Vadovaudamosi gera praktika, priežiūros institucijos turėtų skirti išteklių konsultuoti ir teikti pagalbą pirmuosius metus veiklą vykdančioms verslo atstovams, kad pastarieji taisytų klaidas ir antraisiais veiklos metais jų nekartotų.

158. Taip pat nustatyta, kad vos 10 (16 proc.) priežiūros institucijų tinkamai atlieka prižiūrimumo subjekto rizikingumo vertinimą. Kita vertus, šių priežiūros institucijų atliekamų patikrinimų dalis siekia 60 proc. visų priežiūros institucijų atliktų patikrinimų.

159. Ekonomikos ir inovacijų ministerijos ekspertai parengė ir pateikė kiekvienai priežiūros institucijai skirtas individualias rekomendacijas dėl jų veiklos optimizavimo, taip pat aptarė jas su visomis norėjusiomis susitikti ir diskutuoti priežiūros institucijomis ir jas kuruojančiomis ministerijomis.

160. Periodiškas priežiūros institucijų pažangumo (švieslentės) vertinimas, rezultatų skelbimas ir viešinimas bus naudingas įrankis, padėsiantis Vyriausybei ir tiems, kam pavaldžios institucijos, stebėti priežiūros institucijų pažangą, nustatyti esmines problemas ir įvertinti poreikį imtis konkrečių

veiksmų situacijai gerinti ir priežiūros naštai mažinti, o pačioms priežiūros institucijoms – susipažinti su geriausia verslo veiklos priežiūros praktika Lietuvoje bei pasaulyje ir ją perimti. 2019 metais planuojama atlikti priežiūros institucijų vertinimą kategorijose „verslo naujokas“, „mažareikšmiškumas“ ir „konsultavimas“, pagal kurias priežiūros institucijos, susipažinusios su 2018 m. švieslentės ataskaita ir joms pateiktomis individualiomis rekomendacijomis, turėjo pakankamai laiko pasiekti pažangą.

161. 2019 metais tęsiami Priežiūrą atliekančių institucijų informacinės sistemos (PAIIS), kuri sudarys galimybes patogiai bei operatyviai gauti ir teikti duomenis, reikalingus priežiūros institucijoms vykdant ūkio subjektų priežiūros procesus, kūrimo veiksmai (rengiamos techninės specifikacijos, atliekami viešieji pirkimai ir pan.).

162. Įgyvendinant kitą ES lėšomis finansuojamą projektą ir siekiant sukurti pagrindą priežiūros institucijų darbuotojų profesionalumui ir priežiūros naštai mažinti, 2019–2020 metais, parengus specializuotas mokymų programas, bus apmokyta 3 500 asmenų (priežiūros institucijų ir ministerijų, atsakingų už strateginį planavimą, darbuotojų) pagal 3 mokymų programas „Šiuolaikinės priežiūros sistemos pagrindai“, „Priežiūros institucijų strateginio planavimo dokumentuose naudojamų veiklos vertinimo kriterijų sudarymas ir taikymas“ ir „Kokybiško konsultavimo įgūdžių tobulinimas priežiūros institucijoje“.

163. Vyriausybė pritarė Ekonomikos ir inovacijų ministerijos, išnagrinėjus besidubliuojančias, panašaus pobūdžio, neefektyviai atliekamas verslo priežiūros funkcijas, parengtam Ūkio subjektų priežiūrą atliekančių institucijų konsolidavimo ir optimizavimo planui, kurį įgyvendinus verslo priežiūros institucijų skaičius nuo 2020 metų sumažėtų 8 institucijomis – nuo šiuo metu veiklą vykdančių 55 iki 47 priežiūros institucijų. Taip pat plane pateikta 18 priemonių, kuriomis bus optimizuojamos verslo priežiūros funkcijos ir tobulinami ūkio subjektų veiklos priežiūros procesai. Atsakingos ministerijos iki 2019 m. birželio 30 d. turės parengti numatytiems pakeitimams įgyvendinti reikalingus teisės aktų pakeitimus.

Geresnis reglamentavimas

164. Pagal institucijų pateiktus duomenis nustatyta, kad administracinė našta verslui 2017 metais sumažėjo 4,68 mln. eurų, o 2018 metais bus sumažinta net 103,9 mln. eurų. Didžiausią įtaką administracinės naštos palengvinimui turės kasos aparatų diegimo ir naudojimo tvarkos pakeitimai, kurie leis naujo modelio kasos aparatų naudotojams nebepildyti popierinių žurnalų. Popierinių žurnalų pildymo leidžia atsisakyti ir atnaujintos geros higienos praktikos taisyklės. Nemažai įtakos administracinės naštos mažinimui padarys ir supaprastinta elektros energijos

gamintojų ir vartotojų elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų tvarka bei socialinio draudimo pranešimų teikimas.

165. Siekdama toliau mažinti administracinę naštą ir išanalizavusi turimus duomenis ir institucijų pasiūlymus, 2018 m. spalio 10 d. Vyriausybė patvirtino Administracinės naštos mažinimo 2018–2019 metais priemonių planą, kuriame numatytos 3 kryptys: energijos vartojimo, gamybos ir tiekimo; asmens sveikatos priežiūros įstaigų, visuomenės sveikatos priežiūros įstaigų; žemės ūkio subjektų veiklos teisinio reguliavimo sukeltos administracinės naštos sumažinimas.

166. Numatytų krypčių įgyvendinimas leis sumažinti administracinę naštą ūkio subjektų tikslinėms grupėms: energetikos įmonėms, asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros įstaigoms, žemės ūkio subjektams. Atsakingiems priemonių vykdytojams siūloma atlikti kuo išsamesnę analizę ir parengti teisės aktų pakeitimus, kurie leistų atsisakyti perteklinių, besidubliuojančių, neaktualių informacinių įpareigojimų.

167. Mažinant administracinę naštą verslui, 2019 metais planuojama:

167.1. pateikti sisteminius pasiūlymus dėl Administracinės naštos mažinimo įstatymo tobulinimo;

167.2. parengti rekomendacijas institucijoms dėl perteklinių reikalavimų, susijusių su ūkio subjektų teikiamomis ataskaitomis, prevencijos;

167.3. užtikrinti teisinio reguliavimo tinkamumo patikrų chemijos, gamybinių projektų plėtros ir transporto srityse, atliktų įgyvendinant ES fondų lėšomis finansuojamą projektą, rezultatų praktinį pritaikymą. Įgyvendinus projekto rezultatus, reguliavimo našta verslui turėtų sumažėti 2,5 mln. eurų.

168. 2018 metais parengtas ir Vyriausybei pateiktas Viešojo administravimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektas, kuriuo būtų užtikrintas visos informacijos apie Lietuvoje išduotas licencijas sukaupimas vienoje valstybės informacinėje sistemoje (licencijų informacinėje sistemoje). Vieša ir neatlygintinai teikiama informacija apie visas Lietuvoje išduotas licencijas didins vartotojų pasitikėjimą verslu ir licencijuojamos ūkinės veiklos skaidrumą.

169. 2019 metais turės būti parengti ir pateikti Vyriausybei teisės aktų pakeitimo projektai siekiant atsisakyti licencijų, leidimų, reikalingų tam tikrai ūkinei veiklai pradėti ar vykdyti, dublikatų ir popierinės formos licencijų išdavimo. Visą informaciją apie Lietuvoje išduotas licencijas sukaupus vienoje valstybės informacinėje sistemoje (licencijų informacinėje sistemoje) ir atsisakius popierinių licencijų, bus lengvinamos verslo pradžios sąlygos, taupomi verslo ir valstybės ištekliai popieriniams dokumentams ir jų dublikatams tvarkyti, kaupti ir informacijai teikti.

Investicijų ir eksporto skatinimas

170. 2019 metais numatoma tęsti darbus – gerinti investicinį klimatą ir investicijų skatinimo iš įvairių finansavimo šaltinių sistemos įgyvendinimą. Siekiant pritraukti stambių, didelės pridėtinės vertės gamybos investicijų (investicijų į ilgalaikį kapitalą vertė ne mažesnė nei 30 mln. eurų ir ne mažiau nei 200 sukurtų naujų darbo vietų), 2019 metais planuojama sukurti specialų teisinį reguliavimą ir tikslines paskatas tokiems investiciniams projektams. Numatoma parengti laisvųjų ekonominių zonų ir pramonės parkų plėtros projektus, finansiniams ištekliams sutelkti.

171. 2018 metais VšĮ „Investuok Lietuvoje“ pritraukė 45 tiesioginių užsienio investicijų (toliau – TUI) projektus, kuriuos įgyvendinant planuojama sukurti 4 600 naujų darbo vietų. Palyginti su 2017 metais, numatytų įgyvendinti TUI projektų skaičius išaugo 15 proc. (2017 metais jis siekė 39), tačiau planuojamų sukurti darbo vietų skaičius sumažėjo 9 proc. (2017 metais planuota sukurti 5 040 darbo vietų). Investicijų į ilgalaikį turtą suma, 2017 metais siekusi 206 mln. eurų, 2018 metais sumažėjo 14 proc. ir sudarė 179 mln. eurų.

172. 2018 metais Ekonomikos ir inovacijų ministerija įgyvendino Vyriausybės programos įgyvendinimo plano darbo Nr. 4.2.8 „Talentų pritraukimo ir išlaikymo Lietuvoje sistemos sukūrimas“ priemones, skirtas talentams pritraukti, jų integracijai, imigracijos modeliui gerinti, paskatų sistemai grįžtantiems talentams sukurti. Kartu su viešąja įstaiga „Investuok Lietuvoje“ įgyvendinami 4 projektai: „Talentų pritraukimo padalinio įkūrimas ir įveiklinimas“ (projektas baigtas įgyvendinti), „Paskatų sistemos, skirtos aukštos kvalifikacijos specialistams pritraukti, sukūrimas“, „Imigracijos modelio, skirtos aukštos kvalifikacijos specialistams ir jų šeimoms pritraukti, gerinimas“, „Į Lietuvą sugrįžusių ir atvykusių aukštos kvalifikacijos darbuotojų ir jų šeimų integravimo modelio sukūrimas“. Projektus planuojama įgyvendinti iki 2020 m. III ketv. pabaigos.

173. Siekdama palengvinti aukštos profesinės kvalifikacijos specialistų iš trečiųjų šalių įdarbinimo sąlygas Lietuvoje, Ekonomikos ir inovacijų ministerija periodiškai atnaujina Profesijų, kurioms būtina aukšta profesinė kvalifikacija, kurių darbuotojų trūksta Lietuvoje, sąrašą, patvirtintą Vyriausybės 2017 m. vasario 8 d. nutarimu Nr. 96 „Dėl Profesijų, kurioms būtina aukšta profesinė kvalifikacija, kurių darbuotojų trūksta Lietuvos Respublikoje, sąrašo patvirtinimo“. Atsižvelgiant į darbo rinkos poreikius, sąrašą numatoma atnaujinti 2018 m. II ir IV ketvirtį.

174. Eksporto rezultatai atskleidžia sėkmingas įmonių pastangas įsitvirtinant tarptautinėse rinkose. Išankstiniais duomenimis, 2018 metais, palyginti su 2017 metais, Lietuvos prekių eksportas didėjo 7,3 proc. Lietuviškos kilmės prekių eksportas per metus didėjo 9,8 proc. 2018 metais, kaip ir ankstesniais metais, pagrindine eksporto rinka lietuviškos kilmės prekėms (be energetinių produktų) išliko ES (72,5 proc. viso prekių eksporto). Prie lietuviškos kilmės prekių (išskyrus energetinius

produktus) eksporto augimo daugiausia prisidėjo chemijos pramonė, inžinerinė pramonė, tabako gaminių ir baldų sektoriai.

175. Siekiant padėti verslui išsivirti tarptautinėse rinkose, 2018 metais buvo įgyvendinamos priemonės, padedančios palengvinti Lietuvos verslo plėtrą tikslinėse eksporto rinkose ir užtikrinti efektyvų išteklių naudojimą bei stabilų trumpojo ir ilgojo laikotarpio eksporto plėtrą:

175.1. Pradėtas įgyvendinti projektas „Tarptautiškumas LT“. Projekto tikslas – didinti MVĮ lietuviškos kilmės prekių ir paslaugų perspektyvinių sektorių eksportą per perspektyvinių sektorių tikslinėse eksporto rinkose strategijų parengimą ir rinkodaros iniciatyvas. Projektas yra orientuotas į Ekonomikos ir inovacijų ministerijos prioritetinius sektorius: 3 tradicinius ekonomikos sektorius (baldai, maistas ir gėrimai bei inžinerinė pramonė) ir 3 aukštųjų technologijų sektorius (biotechnologijos, medicinos prietaisai ir moksliniai instrumentai bei IT paslaugos). Projekto stebėsenos rodiklis – projekto metu identifikuotų 6 perspektyvinių sektorių eksporto augimas 2022 metų pabaigoje turėtų būti 8 arba daugiau procentų didesnis nei bendras šalies eksporto augimas (tarpiniai rodiklio rezultatai stebimi kasmet 2019–2021 metais). Projekto trukmė – 2018 m. sausio 1 d. – 2020 m. gruodžio 31 d.

175.2. Sukurta ir įdiegta priemonė, kuri padės įmonėms rasti viešųjų pirkimų užsienyje ir tinkamai jiems pasirengti. Užsienio valstybėse vykstantys viešieji pirkimai vertinami kaip gera ir neišnaudota galimybė stiprinti Lietuvos verslo tarptautiškumą bei skatinti eksportą.

175.3. Sukurtas kontaktų paieškos užsienyje mechanizmas, kuris leis pritraukti konkrečių paslaugų / prekių užsakovus į Lietuvą. Poreikis ieškoti veiksmingesnio kontaktų paieškos užsienyje mechanizmo, kuris leistų pritraukti konkrečių paslaugų / prekių užsakovus į Lietuvą, kilo dėl nustatytų problemų ir siekio užtikrinti sistemingą ir efektyvų bendradarbiavimą tarp Lietuvos įmonių ir atstovų užsienio rinkose. Kontaktų paieškos mechanizmo koncepciją sudaro dvi dalys – atstovų užsienyje pagalba ir konsultantų užsienyje tinklas.

175.4. Parengta ir pradėta įgyvendinti programa, skirta aukšto lygio eksporto specialistams ugdyti per teorinę ir praktinę patirtį verslo įmonėse. Pritraukta 24 Lietuvos bei užsienio aukštųjų mokyklų absolventai, kuriems bus suteiktos eksporto teorinės ir praktinės kompetencijos ir kurie ne mažiau kaip 2 metus padės plėtoti eksportą Lietuvos įmonėms. Iki programos pabaigos 2020 m. birželio mėn. profesionalios ir kompleksinės eksporto konsultacijos bus suteiktos 72 Lietuvos įmonėms.

175.5. Siekiant suteikti MVĮ reikiamą informacinę, konsultacinę metodinę ir kitą paramą eksporto, potencialių rinkų paieškos, tarptautinės prekybos klausimais, 2017 metų III ketvirtį buvo paskelbtas pirmasis kvietimas teikti 5,6 mln. eurų vertės paraiškas pagal Veiksmų programos 3 prioriteto „Smulkiojo ir vidutinio verslo konkurencingumo skatinimas“ (toliau – 3 prioritetas) priemonę „Expo konsultantas LT“. Nuo priemonės įgyvendinimo pradžios su projektu vykdytojais

sudarytos 345 sutartys, kurių vertė 1,4 mln. eurų, įmonėms suteikta 11 tūkst. val. konsultacijų eksporto klausimais, planuojama suteikti dar 20 tūkst. valandų.

175.6. Siekiant paremti MVĮ planuojamų eksportuoti produktų sertifikavimą, įskaitant reikalingus bandymus ir tyrimus, 2017 metų IV ketvirtį buvo paskelbtas antrasis kvietimas teikti paraiškas, kurių vertė 1,56 mln. eurų, pagal 3 prioriteto priemonę „Expo sertifikatas LT“. Nuo priemonės įgyvendinimo pradžios pagal du kvietimus pasirašytos 74 sutartys, kurių vertė 2,6 mln. eurų. Investicijas gavusios įmonės sertifikavo 178 produktus, planuoja sertifikuoti dar 317, šių įmonių lietuviškos kilmės prekių eksportas padidėjo 328 proc.

175.7. Skatinant MVĮ kuo daugiau dėmesio skirti naujų užsienio rinkų paieškai ir esamų rinkų plėtrai, 2018 m. sausio mėn. paskelbti du kvietimai teikti paraiškas pagal 3 prioriteto priemonės „Naujos galimybės LT“ remiamą veiklą – grupinis MVĮ ir jų produkcijos pristatymas užsienyje ir (ar) Lietuvoje vykstančiose tarptautinėse parodose, mugėse ir verslo misijose. Vienu kvietimu visoms MVĮ, išskyrus kultūrinių ir kūrybinių industrijų sektoriui priskirtinas MVĮ (toliau – KKI sektoriui priskirtina MVĮ), buvo skirta 2,4 mln. eurų; pagal kitą kvietimą tik KKI sektoriui priskirtinoms MVĮ skirta 0,6 mln. eurų. 2018 m. gruodžio mėn. paskelbtas kvietimas pavieniam įmonių dalyvavimui verslo parodose ir mugėse, projektams planuojama paskirstyti 7 mln. eurų finansavimą. Pagal pirmuosius kvietimus įgyvendinamų projektų vykdytojai dalyvavo 272 tarptautinėse verslo mugėse, misijose, parodose, šių įmonių lietuviškos kilmės produktų eksporto apimtis padidėjo vidutiniškai 85 proc.

175.8. Siekiant paskatinti MVĮ, nutarusių veikti kartu, grupes įsitraukti į tarptautines tinklų grandines, kad rastų savo produkcijai naujų eksporto rinkų, 2018 m. gruodžio mėn. paskelbtas 2-asis kvietimas teikti paraiškas, kurio vertė 3,6 mln. eurų, pagal 3 prioriteto priemonę „Verslo klasteris LT“, sulaukta 35 paraiškų, kuriose prašoma skirti 35 mln. eurų finansavimą. Pagal pirmąjį kvietimą finansuoti klasteriai pritraukė 9 naujus narius, planuojama pritraukti dar 31, įsitraukta į 4 naujas narystes tarptautiniuose tinkluose, tikimasi, kad klasterio narių eksporto rodikliai didės vidutiniškai 105 proc.

175.9. Atsižvelgiant į eksporto dinamiką ir siekiant sutelkti išteklius didžiausią potencialą turinčioms eksporto kryptims, vyksta tikslinių eksporto rinkų peržiūros procesas. Perspektyviausias rinkas siekiama nustatyti atsižvelgiant į aukštos pridėtinės vertės prekių ir paslaugų eksporto potencialą. Įgyvendinant ekonominės veiklos užduotis aktyviau įtraukiamos diplomatinės atstovybės ir Lietuvos diasporos tinklas, koordinuojami vizitai ir bendradarbiavimo iniciatyvos. Ilgojo laikotarpio tikslinės priemonės skirtos Lietuvos ir verslo sektorių įvaizdžiui užsienyje stiprinti, šalies ekonominio atstovavimo sistemai tobulinti, eksporto specialistų kompetencijoms gerinti.

175.10. Nuo 2018 m. vasario mėn. pabaigos smulkiojo ir vidutinio verslo (toliau – SVV) subjektams pradėtos teikti eksporto kredito garantijos (skirta 8 mln. eurų), o nuo 2019 metų ir

didelėms įmonėms. Taip pat 2018 m. balandžio 3 d. pasirašyta bendradarbiavimo sutartis su AB „Šiaulių bankas“, o 2018 m. liepos 3 d. – su UAB „SME Finance“ dėl portfelinių garantijų faktoringo sandoriams teikimo (skirta 4,3 mln. eurų). Tiek eksporto kredito garantijų, tiek portfelinių garantijų faktoringui priemonė padės SVV įmonėms plėsti eksporto veiklą, stiprins jų konkurencingumą ir skatins lietuviškos kilmės prekių eksportą.

Valstybės valdomų įmonių valdymo tobulinimas

176. 2018 metais toliau nuosekliai tobulinta valstybės valdomų įmonių (toliau – VVI) valdysena ir jos teisinis reguliavimas. Įgyvendintos visos VVI valdymo sričiai skirtos EBPO rekomendacijos, kurias EBPO pateikė įvertinusi Lietuvos atitiktį EBPO 2015 metais paskelbtoms Valstybės valdomų įmonių valdymo gairėms. Tai ženkliai prisidėjo prie Lietuvos įstojimo į EBPO.

177. Įgyvendinant rekomendaciją dėl valstybės nuosavybės funkcijų stiprinimo, Seimas 2017 m. balandžio 20 d. priėmė Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo ir Centralizuotai valdomo valstybės turto valdytojo įstatymo pakeitimus, pagal kuriuos 2017 m. liepos 1 d. valstybės įmonės Turto banko atliekamos su valstybės valdomų įmonių valdymo politikos įgyvendinimu susijusios funkcijos perduotos atskiram juridiniam asmeniui – viešajai įstaigai „Stebėsenos ir prognozių agentūra“, taip pat padvigubintas biudžetas šioms funkcijoms atlikti. 2018 metais išplėstos su valstybės ir savivaldybių valdomų įmonių valdymo politikos įgyvendinimu susijusios viešosios įstaigos „Stebėsenos ir prognozių agentūra“ funkcijos (suteikti įgaliojimai stebėti savivaldybių valdomų įmonių veiklas, analizuoti rodiklius ir kasmet rengti šių įmonių veiklą apibendrinančias metines ataskaitas).

178. Padidintas stebėtojų tarybų ir valdybų savarankiškumas – nustatyta vienoda kandidatų į valstybės valdomų bendrovių stebėtojų tarybų ir valdybų narius ir valstybės įmonių valdybų narius parinkimo tvarka, patobulintos reikiama profesinę patirtį turinčių kandidatų į VVI stebėtojų tarybų ir valdybų narius parinkimo procedūros, sudaryta galimybė parinkimo procese dalyvauti personalo atrankos agentūroms. Nuo 2018 metų pradžios VVI organų nariais išrinkta ne mažiau kaip pusė nepriklausomų narių, visiškai depolitizuotos VVI valdybos – jose nebeliko politinio pasitikėjimo valstybės tarnautojų. 2018 m. gruodžio 31 d. duomenimis, 56 proc. VVI kolegialių priežiūros ir valdymo organų narių buvo nepriklausomi. Taip pat 2017 m. lapkričio mėn. priimti Akcinių bendrovių įstatymo pakeitimai, kuriais sustiprintos priežiūros organo funkcijos, visiems akcininkams suvienodintos galimybės gauti informaciją, į biržos prekybos sąrašą įtrauktoms (listinguotoms) bendrovėms įtvirtinta pareiga turėti priežiūros organą, šio organo 1/3 narių nepriklausomumo reikalavimas, įtvirtintas naujas susijusių šalių sandorių teisinis reguliavimas.

179. Peržiūrėtos VVĮ teisinės formos – Vyriausybė 2018 metais pritarė Valstybės valdomų įmonių pertvarkos ir valdymo centralizavimo priemonių planui, pagal kurį pradėti įgyvendinti sprendimai dėl įmonių sujungimo, reorganizavimo, pertvarkymo į kitų teisinių formų juridinius asmenis, likvidavimo ar valstybės dalyvavimo šių įmonių valdyme atsisakymo, privatizuojant valstybei priklausančias akcijas. Plano tikslas – mažinti tiek VVĮ valdytojų, tiek pačių VVĮ skaičių (pereinamuoju laikotarpiu siekiama valdytojų skaičių sumažinti nuo dabar esančių 14 iki 8, o iki 2023 metų numatoma svarstyti VVĮ valdymą sutelkti vienoje įstaigoje ir taip atskirti valdymą nuo politikos formavimo). Įgyvendinus miškų sektoriaus pertvarką ir sujungus 43 šiame sektoriuje veikiančias valstybės įmones, nuo 2018 m. sausio 8 d. pradėjo veikti VĮ Valstybinių miškų urėdija, atsakinga už centralizuotą valstybinių miškų tvarkymą Lietuvoje. Seimui 2017 m. birželio 20 d. priėmus Kelių įstatymo pakeitimus, Vyriausybei 2017 m. liepos 5 d. – Vyriausybės nutarimą, kuriuo sutiko reorganizuoti 11 valstybinės reikšmės kelių priežiūrą vykdančių įmonių, nuo 2017 m. lapkričio 1 d. veikia VĮ „Kelių priežiūra“. 2016 metais Lietuvoje veikė 118 VVĮ, 2018 metų pabaigoje – 61 VVĮ. Planuojama, kad 2020 metų pabaigoje veiks 34 VVĮ.

180. 2017 metų VVĮ grąža valstybei sudarė 202,4 mln. eurų – tai 35,2 proc. daugiau nei 2016 metais. Iš jų valstybei paskirtų dividendų ir pelno įmokų suma sudarė 172,9 mln. eurų, ir, palyginti su 2016 metais, išaugo 42,7 proc. 2017 metais VVĮ normalizuota nuosavo kapitalo grąža sudarė 5,1 proc. ir tai buvo 1,2 proc. daugiau nei 2016 metais.

IV SKYRIUS

STRATEGIJOS „EUROPA 2020“ TIKSLŲ ĮGYVENDINIMAS

PIRMASIS SKIRSNIS

UŽIMTUMAS, SKURDAS IR SOCIALINĖ ATSKIRTIS

Užimtumo lygis 20–64 metų asmenų grupėje

1 lentelė. Užimtumo lygis 20–64 metų asmenų grupėje

2020 metų ES tikslas	2020 metų nacionalinis tikslas	2018 metų padėtis Lietuvoje
75 proc. užimtumo lygis 20–64 metų grupėje	72,8 proc. užimtumo lygis 20–64 metų grupėje	77,5 proc. užimtumo lygis 20–64 metų grupėje

181. 20–64 metų gyventojų užimtumo lygis 2018 metais Lietuvoje sudarė 77,5 proc. ir, palyginti su 2017 metais, padidėjo 1,5 procento.

182. 2018 metais nedarbo lygis sudarė 6,2 proc. ir buvo 0,9 procentinio punkto mažesnis nei 2017 metais. Vyrų nedarbo lygis 2018 metais buvo 6,9 proc., moterų – 5,5 proc. Per metus vyrų nedarbo lygis sumažėjo 1,6 proc., moterų – 0,2 proc. Jaunimo (15–24 metų amžiaus) nedarbo lygis 2018 metais sudarė 11,4 proc. ir buvo 1,9 proc. mažesnis nei 2017 metais. Ilgalaikio nedarbo lygis 2018 metais sudarė 2 proc. ir buvo 0,7 proc. mažesnis nei 2017 metais.

183. 2018 metais ES fondų lėšomis pradėti įgyvendinti nauji projektai „TAPK – Tavo Ateities Perspektyvų Kūrimas“ ir „Pasinaudok galimybe“, nukreipti į ilgalaikius, nekvalifikuotus, vyresnius nei 54 metų bedarbius ir neįgaliuosius. Projektai bus tęsiami iki 2020 metų pabaigos.

184. Siekiant užtikrinti greitą ir tvarų jaunimo perėjimą iš švietimo sistemos į darbo rinką, mažinti jaunimo nedarbą, 2015–2018 metais vykdyti du ES fondų lėšomis finansuojami Jaunimo garantijų iniciatyvos projektai: „Atrask save“ ir „Naujas startas“. Projekto „Atrask save“ tikslas – sumažinti nedarbingo, nesimokančio ir mokymuose nedalyvaujančio 15–29 metų amžiaus jaunimo skaičių, įgyvendinant ankstyvos intervencijos ir aktyvumo skatinimo priemones, atsižvelgiant į tai, kokiai tikslinei grupei asmuo priklauso bei įvertinant asmens poreikius ir galimybes. Projekto „Naujas startas“ tikslas – padidinti 16–29 metų amžiaus jaunimo galimybes integruotis į darbo rinką ir joje įsitvirtinti. Jame galėjo dalyvauti jaunuoliai, jau dalyvavę pirminės intervencijos projekte.

185. Pirminės intervencijos projekte „Atrask save“ dalyvavo 43,4 tūkst. asmenų, iš jų 19,7 tūkst. įsidarbino ar pradėjo mokytis. Projekte „Naujas startas“ dalyvavo 15,8 tūkst. jaunuolių, iš jų 10,6 tūkst. įsidarbino, pradėjo mokytis ar įgijo kvalifikaciją.

186. 2019 metais pradėdami nauji Jaunimo garantijų iniciatyvą įgyvendinantys projektai, kurie bus vykdomi iki 2021 metų.

Skurdo riziką ar socialinę atskirtį patiriantys gyventojai

2 lentelė. Skurdo riziką ar socialinę atskirtį patiriantys gyventojai

2020 metų ES tikslas	2020 metų nacionalinis tikslas	2017 metų padėtis Lietuvoje
Bent 20 mln. sumažinti skurdžiai gyvenančių ir socialiai atskirtų asmenų arba asmenų, kuriems tai gresia, skaičių	Ne mažiau kaip 170 tūkst. sumažinti gyventojų, patiriančių skurdo riziką ar socialinę atskirtį, skaičių, kad 2020 metais jis neviršytų 814 tūkst.	843 tūkst. gyventojų, patiriančių skurdo riziką ar socialinę atskirtį

187. 2017 metų duomenimis, nepaisant gerėjančių ekonominių ir užimtumo rodiklių, skurdas išlieka didelis, nes pajamos ir ekonominė gerovė auga netolygiai. Skurdo riziką ar socialinę atskirtį 2017 metais patyrė 29,6 proc. (2016 metais – 30,1 proc.) gyventojų. Lietuvos statistikos departamento atlikto pajamų ir gyvenimo sąlygų statistinio tyrimo duomenimis, skurdo rizikos lygis 2017 metais

Lietuvoje siekė 22,9 proc. Palyginti su 2016 metais, jis išaugo 1 proc. – 2017 metais apie 650 tūkst. šalies gyventojų gyveno žemiau skurdo rizikos ribos.

188. Didžiausias skurdo rizikos lygis buvo 65 metų ir vyresnių asmenų amžiaus grupėje. 2017 metais jis sudarė 33,4 proc. ir, palyginti su 2016 metais, padidėjo 5,7 procentinio punkto. Padidėjimą lėmė išaugusių darbo pajamų nulemtas skurdo rizikos ribos padidėjimas ir santykinai mažesnis senatvės pensijų augimas.

189. Vaikų iki 18 metų amžiaus skurdo rizikos lygis, palyginti su ankstesniais metais, padidėjo 0,1 proc. ir siekė 25,7 proc., 18–64 metų amžiaus asmenų – sumažėjo 0,3 proc. ir 2017 metais siekė 18,8 proc. Mažėjimui įtakos turėjo išaugęs darbo užmokestis, sumažėjęs nedarbas ir minimalios mėnesinės algos padidinimas.

190. Nuo 2019 metų šalpos pensija pagyvenusiems ir neįgaliems asmenims padidėjo nuo 117 iki 130 eurų. Tai turės įtakos apie 5 tūkst. šalpos pensijos gavėjų.

191. Be to, nuo 2019 metų su minimalių vartojimo poreikių dydžiu susieta pensijos priemoka mažas pensijas (iki 95 proc. minimalių vartojimo poreikių dydžio) gaunantiems asmenims.

192. Nuo 2019 metų mažesnes nei 233 eurų išmokas gaunantys senatvės pensininkai, kurie yra įgiję minimalų ar ilgesnį stažą, vidutiniškai gaus po 20 eurų priemoką, tačiau kiekvienam asmeniui senatvės pensija didės individualiai. Tai paveiks apie 90 tūkst. senatvės pensininkų ir neįgaliųjų.

193. Teikiant paramą labiausiai skurstantiems asmenims, 2018 metais pagalbą maisto produktais ir higienos prekėmis gavo beveik 200 tūkst. asmenų. 2018 metais pirmą kartą pradėtos finansuoti papildomos veiklos, kuriomis siekiama mažinti socialinę atskirtį: teiktos konsultacijos (subalansuotos mitybos, mažo biudžeto valdymo, teisinė, psichologinė pagalba); organizuoti įvairūs mokymai, užimtumas vaikams. 2019 metais pradėtas įgyvendinti naujas projektas – dalijami ilgo galiojimo maisto produktai ir higienos prekės. Tikimasi, kad kasmet 2019–2020 metų laikotarpiu paramos sulauks iki 230 tūkst. asmenų.

194. Siekiant toliau finansinėmis priemonėmis remti šeimas, auginančias vaikus, ir užtikrinti išmokos vaikui dydžio nuoseklų didinimą, nuo 2019 metų 67 proc. padidintas universalios išmokos vaikui dydis nuo 0,79 bazinės socialinės išmokos (toliau – BSI) dydžio (30,02 euro) iki 1,32 BSI dydžio (50,16 euro) per mėnesį, o neįgaliems vaikams 133 proc. – iki 1,84 BSI dydžio (69,92 euro). Taip pat nustatytas vienodas (nepriklausomai nuo vaikų amžiaus) papildomai skiriamos išmokos vaikui dydis – 0,53 BSI dydžio (20,14 euro) išmoka per mėnesį, paliekant galiojantį teisinį reguliavimą. Prognozuojama, kad, padidinus universalios išmokos vaikui dydį vaikų 0–17 metų amžiaus grupėje skurdo rizikos lygis sumažės 4,3 proc.; šeimoje, kurioje abu tėvai augina tris ar daugiau vaikų – 9,2 proc.

195. Siekiant labiau finansiškai paremti nepasiturinčias šeimas, auginančias mokyklinio amžiaus vaikus, ir užtikrinti visavertį, sveikos mitybos reikalavimus atitinkantį mokinių maitinimą,

nuo 2019 metų padidinti socialinei paramai mokiniams skiriamų lėšų dydžiai. Nemokamam maitinimui skirtiems produktams įsigyti dienai skiriamų lėšų dydžiai padidėjo apie 25 proc. (nuo 7,7 BSI dydžio (2,93 euro) iki 9,7 BSI dydžio (3,69 euro), o mokinio reikmenims įsigyti skiriamų lėšų dydis – apie 33 proc. (nuo 1,5 BSI dydžio (57 eurų) iki 2 BSI dydžio (76 eurų).

ANTRASIS SKIRSNIS

INOVACIJOS, MOKSLINIAI TYRIMAI IR EKSPERIMENTINĖ PLĖTRA

Investicijos į MTEP

3 lentelė. Investicijos į MTEP

2020 metų ES tikslas	2020 metų nacionalinis tikslas	2017 metų padėtis Lietuvoje
Investicijos į MTEP padidėtų iki 3 proc. BVP	Investicijos į MTEP padidėtų iki 1,9 proc. BVP	Investicijos į MTEP sudarė 0,89 proc. BVP

196. 2017 metais MTEP darbams buvo skirta 371,7 mln. eurų, tai sudarė 0,89 proc. BVP. Palyginti su 2016 metais, MTEP išlaidos padidėjo 44,1 mln. eurų arba 0,4 procentinio punkto, skaičiuojant nuo BVP. Tam didžiausią įtaką turėjo padidėjęs MTEP finansavimas užsienio lėšomis, kurių didžiąją dalį sudarė ES fondų lėšos, perskirstytos per valstybės biudžetą. 2017 metais MTEP išlaidos per aukštojo mokslo sektorių buvo 0,32 proc. nuo BVP, valdžios sektorių – 0,25 proc. (2016 metais – 0,33 proc. ir 0,22 proc.). Per verslo sektorių MTEP 2017 m. išleista 0,32 proc. nuo BVP (2016 metais – 0,30 proc.).

197. Lietuva vis dar itin priklausoma nuo ES struktūrinių fondų lėšų MTEP (0,22 proc. nuo BVP): valstybės biudžeto skiriamų lėšų dalis MTEP išliko tokia pati kaip 2016 m. ir sudarė 0,33 proc. nuo BVP, nors ES šalys iš valstybės biudžeto MTEP skiria vidutiniškai bene dvigubai didesnę finansavimą. Privataus sektoriaus kaip finansavimo šaltinio išlaidos MTEP Lietuvoje 2017 m. buvo lygios 0,31 proc. nuo BVP (0,02 proc. nuo BVP mažiau nei 2016 m.), o tai taip pat beveik keturis kartus mažiau nei ES šalių vidurkis.

198. Remiantis 2018 metais EK parengtu Europos inovacijų suvestinės vertinimu, Europos inovacijų švieslenteje Lietuva įvardijama kaip šalis, kurios mokslinės ir inovacinės veiklos augimas 2010–2017 metais buvo sparčiausias ir sudarė 20,1 proc. (ES šalių vidutinis inovatyvumo augimas siekė 5,8 proc.). Per metus didžiausia pažanga pasiekta vertinant plačiajuosčio interneto skvarbos rodiklį (+25 proc. punktai). Pagal plačiajuosčio interneto verslui skvarbą Lietuva net 175 proc. viršija ES vidurkį. Taip pat pasiekta ženklų pažanga pagal šiuos rodiklius: paraiškų skaičius prekės ženklų ir dizaino registracijai (atitinkamai +13,9 proc. punkto ir +15 proc. punktų per metus), vidutinės ir

aukštos pridėtinės vertės prekių eksportas (+4,6 proc. punkto per metus). 10 proc. išaugo labiausiai cituojamuose moksliniuose žurnaluose publikuojamų Lietuvos autorių mokslo straipsnių skaičius, 12 proc. augo su užsienio autoriais kartu publikuotų straipsnių skaičius, o bendradarbiaujant su verslu parašytų mokslinių publikacijų dalis didėjo dar 5 proc. Lietuvos tarptautinio konkurencingumo augimą liudija ir 15 proc. išaugęs Lietuvoje studijuojančių doktorantų iš užsienio skaičius. Pažymėtinas ir 17 proc. augimas įmonių atliekamų darbuotojų mokymų informacinių ir ryšių technologijų srityje.

199. 2014–2020 metų finansiniu laikotarpiu Ekonomikos ir inovacijų ministerijos administruojamos Veiksmų programos priemonės orientuojamos į inovaciniams gaminiais, paslaugoms ar procesams kurti reikalingus taikomuosius mokslinius tyrimus, eksperimentinės plėtros veiklas, klasterizaciją, inovacijų populiarinimą ir sklaidą, įmonių tarptautiškumo didinimą, tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą, inovacijų paklausos didinimą. Siekiama, kad parama apimtų visą inovacijų ciklą ir taptų paskata užtikrinti sklandų jo funkcionavimą. Dėmesys skiriamas kiekvienam iš ciklo etapų – nuo naujo produkto idėjos sukūrimo iki jo įdiegimo rinkoje. Šiuo tikslu įgyvendinamos Veiksmų programos priemonės Nr. 01.2.1-LVPA-V-842 „Inogeb LT“, Nr. 01.2.1-MITA-K-824 „Inovaciniai čekiai“, Nr. 01.2.1-MITA-T-851 „Inočekiai“, Nr. 01.2.1-LVPA-T-844 „InoConnect“, Nr. 01.2.1-MITA-T-845 „Inopatentas“, Nr. J05-LVPA-K „Intelektas. Bendri mokslo-verslo projektai“, Nr. 01.2.1-LVPA-K-833 „Inoklaster LT“, Nr. 01.2.1-LVPA-V-835 „Ikiprekybiniai pirkimai LT“, Nr. 01.2.1-MITA-T-852 „Inostartas“, Nr. 01.2.1-LVPA-K-823 „SmartInvest LT+“, Nr. 01.2.1-LVPA-T-848 „Smart FDI“, Nr. 03.2.1-LVPA-K-807 „Verslo klasteris LT“, Nr. 03.2.1-LVPA-K-801 „Naujos galimybės LT“, Nr. 2. Nr. 03.2.1-LVPA-K-802 „Expo Sertifikatas LT“, Nr. 03.3.1-LVPA-K-841 „DPT pramonei LT+“, Nr. 03.3.2-LVPA-K-832 „EcoInovacijos LT“, Nr. 2. Nr. 03.3.2-LVPA-K-837 „Eco-inovacijos LT+“, Nr. 03.3.1-LVPA-K-803 „RegioInvest LT+“, Nr. 03.3.1-LVPA-K-854 „Pramonės skaitmeninimas LT“, Nr. 03.3.1-LVPA-K-850 „Regio Potencialas LT“.

200. 2014–2020 metų finansiniu laikotarpiu Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos administruojamos Veiksmų programos 1 prioriteto „Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų skatinimas“ priemonės Nr. 01.1.1-CPVA-V-701 „MTEPI infrastruktūros plėtra ir integracija į Europines infrastruktūras“, Nr. 01.2.2-MITA-K-702 „MTEP rezultatų komercinimo ir tarptautiškumo skatinimas“, Nr. 01.2.2-LMT-K-718 „Tiksliniai moksliniai tyrimai sumanios specializacijos srityje“, Nr. 01.2.2-CPVA-V-716 „Ekscelencijos centrų veiklos skatinimas sumanios specializacijos kryptyse“, Nr. 01.2.2-CPVA-K-703 „Kompetencijos centrų ir inovacijų ir technologijų perdavimo centrų veiklos skatinimas“, taip pat Veiksmų programos 9 prioriteto „Visuomenės švietimas ir žmogiškųjų išteklių potencialo didinimas“ priemonės Nr. 09.3.3-ESFA-V-711 „Mokslininkų ir kitų tyrėjų gebėjimų stiprinimas“, Nr. 09.3.3-LMT-K-712

„Mokslininkų, kitų tyrėjų, studentų mokslinės kompetencijos ugdymas per praktinę mokslinę veiklą“ prisideda prie žmogiškųjų išteklių potencialo MTEPI srityje stiprinimo, sutelkimo, skatina mokslo ir studijų institucijų įsitraukimą į tarptautines programas, tiesiogiai prisideda prie mokslo-verslo bendradarbiavimo stiprinant žinių ir technologijų grandį, suteikiant paskatas kurti atžalines įmones prisideda prie naujų mokslo žinių reikalaujančio verslo sektoriaus plėtros, taip pat nuosekliai prisideda vystant palankią aplinką MTEP ir MTEP infrastruktūros plėtrą.

201. 2019 metais įgyvendinant ES struktūrinių fondų lėšų bendrai finansuojamą projektą Nr. 09.1.3-CPVA-V-704-04-0001 „Specialiųjų mokymo priemonių ir ugdymui skirtų techninės pagalbos priemonių įsigijimas“, numatyta apie 20 proc. visų specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikų aprūpinti specialiosiomis mokymui ir ugdymui skirtomis techninės pagalbos priemonėmis. Įgyvendinant ES struktūrinių fondų projektą Nr. 0.9.2.2-ESFA-V-707-02-0001 „Pedagogų ir švietimo pagalbos specialistų kvalifikacijos tobulinimas“, siekiama tobulinti mokytojų ir kitų ugdymo procese dalyvaujančių asmenų profesinę kvalifikaciją. 2019 m. įgyvendinant ES struktūrinių fondų lėšų priemonę Nr. 09.2.2-EAFA-V-707 „Asmenų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, galimybių mokytis gerinimas“ vykdomas projektas „Įtraukiojo ugdymo galimybių plėtra I etapas“, kurį įgyvendinant tarptautinių ekspertų bus atliktas šiuo metu taikomo švietimo pagalbos modelio vertinimas ir pateiktos rekomendacijos jam tobulinti, taip pat bus kuriamos ir pritaikomos specialiesiems ugdymosi poreikiams nustatyti skirtos metodikos.

TREČIASIS SKIRSNIS

ŠVIETIMAS

Ankstyvojo jaunų žmonių pasitraukimo iš švietimo sistemos mažinimas

4 lentelė. Ankstyvojo jaunų žmonių pasitraukimo iš švietimo sistemos mažinimas

2020 metų ES tikslas	2020 metų nacionalinis tikslas	2018 metų padėtis Lietuvoje
Užtikrinti, kad mokyklos nebaigiančių moksleivių dalis būtų ne didesnė nei 10 proc.	Užtikrinti, kad mokyklos nebaigiančių moksleivių dalis būtų ne didesnė nei 9 proc.	Mokyklos nebaigiančių moksleivių dalis yra 4,8 proc. (išankstiniai duomenys)

202. Siekiant mažinti ankstyvąjį jaunų žmonių su negalia pasitraukimą iš švietimo sistemos, įgyvendinamas Vaikų įtraukties mokytis ir įvairiapusio ugdymo planas, patvirtintas 2017 m. birželio 27 d. švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. V-527 „Dėl Vaikų įtraukties mokytis ir įvairiapusio ugdymo 2017–2022 metų veiksmų plano patvirtinimo“. Bendrojo ugdymo mokyklos aprūpinamos mokiniams reikalingomis specialiosiomis mokymo ir techninės pagalbos priemonėmis, steigiami mokytojų padėjėjų etatai, profesinio mokymo įstaigose užtikrinama programų, pritaikytų

neįgaliesiems, įvairovė. 2018 metais didelių ir labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams vežioti skirti 22 mokykliniai autobusai.

203. 2019 metais įgyvendinant ES struktūrinių fondų lėšų bendrai finansuojamą projektą Nr. 09.1.3-CPVA-V-704-04-0001 „Specialiųjų mokymo priemonių ir ugdymui skirtų techninės pagalbos priemonių įsigijimas“ numatyta apie 20 proc. visų specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikų aprūpinti specialiosiomis mokymui ir ugdymui skirtomis techninės pagalbos priemonėmis. Įgyvendinant ES struktūrinių fondų projektą Nr. 0.9.2.2-ESFA-V-707-02-0001 „Pedagogų ir švietimo pagalbos specialistų kvalifikacijos tobulinimas“ numatyta tobulinti mokytojų ir kitų ugdymo procese dalyvaujančių asmenų profesinę kvalifikaciją.

204. Įgyvendinant ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamą projektą Nr. 09.3.1-ESFA-V-708-01 „Studijų prieinamumo didinimas“, aukštųjų mokyklų studentams skiriamos socialinės stipendijos sudaromos galimybės gauti tikslines išmokas, pritaikoma fizinė aplinka. 2019 metais numatyta mokyklas aprūpinti taktiliniais spausdintuvais.

Turinčių aukštąjį arba jam prilygintą išsilavinimą asmenų dalies išlaikymas

5 lentelė. Turinčių aukštąjį arba jam prilygintą išsilavinimą asmenų dalies išlaikymas

2020 metų ES tikslas	2020 metų nacionalinis tikslas	2018 metų padėtis Lietuvoje
Užtikrinti, kad ne mažiau kaip 40 proc. 30–34 metų asmenų turėtų aukštąjį išsilavinimą	Užtikrinti, kad ne mažiau kaip 48,7 proc. 30–34 metų asmenų turėtų aukštąjį išsilavinimą	Ne mažiau nei 57,6 proc. 30–34 metų asmenų turi aukštąjį išsilavinimą (išankstiniai duomenys)

205. Įgyvendinant Vyriausybės nuostatą dėl nemokamo aukštojo mokslo – bakalauro studijų plėtros, 2018 metais buvo sudaryta galimybė valstybės lėšomis studijuoti 2,2 tūkst. daugiau pirmakursių nei 2017 metais. Siekiant, kad valstybės finansuojamų studentų dalis nemažėtų ir atitiktų valstybės plėtros poreikius, 2019 metais numatyta sukurti švietimo pasiūlos analizės ir vertinimo sistemą, didinti nepopuliarių, tačiau darbo rinkai reikalingų studijų kryptų patrauklumą, indeksuoti studijų kainas (didinant tyrėjų ir dėstytojų atlyginimus).

206. Siekiant sudaryti efektyvias sąlygas studijų prieinamumui didinti, 2019 metais numatyta atnaujinti studentų socialinės paramos sistemą, didinant socialinių stipendijų dydį nuo 3,25 BSI dydžio iki 3,5 BSI, taip pat užtikrinti sumokėtos už studijas kainos dalies kompensavimą nuolatine privalomąją pradinę karo tarnybą atlikusiems ar bazinius karinius mokymus baigusiems asmenims.

207. Siekiant plėtoti studijų tarptautiškumą ir lietuvių studijų užsienyje finansavimo sistemą, 2019 metais numatyta tęsti Valstybinio studijų fondo vykdomą paramos skyrimo bakalauro, magistro ar doktorantūros studijų programose geriausiuose pasaulio universitetuose studijuojantiems

asmenims iš Lietuvos konkursą „Kitas 100“, skiriant paramą studentams sumokėti už studijas ir (arba) pragyvenimo išlaidoms padengti.

KETVIRTASIS SKIRSNIS ENERGETIKA IR KLIMATO KAITA

Atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo didinimas

6 lentelė. Atsinaujinančių energijos išteklių dalis, palyginti su bendruoju galutiniu suvartojamos energijos kiekiu

2020 metų ES tikslas	2020 metų nacionalinis tikslas	2017 metų padėtis Lietuvoje
Atsinaujinančių energijos išteklių dalį 2020 metais padidinti iki 20 proc. bendrai suvartojamos energijos	Atsinaujinančių energijos išteklių dalį 2020 metais padidinti iki 23 proc. bendrai suvartojamos energijos	Atsinaujinančių energijos išteklių dalis sudarė 25,83 proc.

208. 2018 m. birželio 21 d. atnaujinta Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija (toliau – NENS). Joje numatyta iki 2020 metų pasiekti 30 proc., 2030 metais – 45 proc., 2050 metais – 80 proc. atsinaujinančių energijos išteklių (toliau – AEI) dalį galutiniame energijos suvartojimo balanse. Siekiant minėtų tikslų numatyti tokie veiksmai:

208.1. šilumos ūkyje – vystyti didelio efektyvumo kogeneracines jėgaines, keisti iškastiniu kuru kūrenamus katilus į naudojančius biokurą ar kitomis AEI naudojančiomis technologijomis;

208.2. transporto sektoriuje – išlaikyti pirmos kartos biodegalų dalį degalų struktūroje, laipsniškai didinti antros kartos biodegalų dalį, skatinti elektrinių transporto priemonių naudojimą ir išplėtoti jų infrastruktūrą, taip pat elektrifikuoti geležinkelius;

208.3. elektros energetikos srityje – skatinti decentralizuotą energijos gamybą, plėtoti antžeminę ir jūrinę vėjo energetiką bei kitas efektyvias technologijas.

209. 2018 metais sudarytos sąlygos tolesnei atsinaujinančios energetikos plėtrai – žaliosios energetikos aukcionai bus pradėti rengti 2019 metų rugsėjo mėn. 2018 m. gruodžio 20 d. Seimas pritarė Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo ir Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo pakeitimams, kuriais įtvirtinamas naujas paramos modelis AEI naudotojams elektrinėms skatinti. Pagal naująją tvarką parama AEI elektrinėms ir toliau bus skirstoma aukcionų būdu, nes toks metodas leis užtikrinti pačią žemiausią kainą.

210. Modelis bus finansuojamas Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų (toliau – VIAP) lėšomis ir vartotojams papildomai nekainuos, kadangi nuo 2021 metų daliai AEI gamintojų, gaunančių paramą pagal dabartinę paramos schemą, baigsis skatinamasis laikotarpis ir parama toliau

nebebus mokama. Be to, planuojamas nuoseklus paramos atsinaujinančiai energetikai iš VIAP mažėjimas dėl pingančių technologijų ir maksimalaus AEI orientavimo veikti rinkos sąlygomis.

211. Parama bus skirstoma technologiškai neutralių aukcionų būdu – tai reiškia, kad juose dalyvauti galės įvairias atsinaujinančios energetikos technologijas elektros energijos gamybai naudojančios elektrinės, kurios varžysis tarpusavyje dėl rinkos kainos priedo. Technologiškai neutralūs aukcionai leis atrinkti tik ekonomiškai naudingiausius projektus.

212. Paminėtina, kad patvirtinta ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojama priemonė, skirta gaminantiems vartotojams (namų ūkiams) skatinti, leis sukurti papildomai ne mažiau kaip 35 MW AEI naudojančių pajėgumų. Priemonei įgyvendinti numatyta 17 mln. eurų.

213. AEI plėtra leis 30 proc. sumažinti elektros energijos importą, bus mažesnė oro tarša (34,7 tonos mažiau išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų, kuri lygi 19 tūkst. automobilių metinei taršai), 2025 metais iš atsinaujinančių išteklių bus pagaminta bent du kartus daugiau elektros energijos nei dabar – nuo 2,4 TWh iki 5 TWh (tiek energijos užtektų beveik 1,4 mln. namų ūkių elektros poreikiams patenkinti) ir bus sukurta ne mažiau kaip 320 naujų darbo vietų.

Galutinės energijos vartojimo efektyvumo didinimas

7 lentelė. Galutinės energijos vartojimo efektyvumo didinimas

2020 metų ES tikslas	2020 metų nacionalinis tikslas	2017 metų padėtis Lietuvoje
Iki 2020 metų suvartoti 20 proc. mažiau galutinės energijos, negu suvartota 2009 metais	Iki 2020 metų suvartoti 17 proc. mažiau galutinės energijos, negu suvartota 2009 metais	2017 m. suvartota 1,9 proc. daugiau galutinės energijos negu 2010 metais (be transporto sektoriaus)

214. 2018 metais atnaujintos NENS pagrindinis tikslas energijos vartojimo efektyvumo didinimo srityje – užtikrinti, kad iki 2030 metų pirminės ir galutinės energijos intensyvumas būtų 1,5 karto mažesnis negu 2017 metais, o iki 2050 metų – apie 2,4 karto mažesnis negu 2017 metais. Siekiant paminėtų tikslų numatyti tokie veiksmai:

214.1. sparčiai plėtoti mažai energijos suvartojančias ir energijos vartojimo efektyvumą didinančias pramonės šakas, diegti ir įsigyti naujausias bei aplinkai palankias technologijas ir įrenginius;

214.2. didinti energijos vartojimo efektyvumą transporto sektoriuje – atnaujinti automobilių parką, pereiti prie modernaus ir efektyvaus viešojo transporto, optimizuoti transporto ir alternatyvių degalų panaudojimo infrastruktūrą;

214.3. skatinti kompleksinę daugiabučių gyvenamųjų ir viešųjų pastatų atnaujinimą (pirmenybę teikiant gyvenamųjų kvartalų renovacijai);

214.4. modernizuoti miestų gatvių apšvietimą;

214.5. modernizuoti centralizuotai tiekiamos šilumos tinklus, siekiant mažinti juose šilumos nuostolius;

214.6. keisti senus katilus namų ūkiuose efektyvesnėmis AEI naudojančiomis technologijomis.

215. Viešųjų pastatų energinio efektyvumo didinimo programoje nustatytas tikslas – iki 2020 metų atnaujinti apie 365 tūkst. kv. metrų centrinės valdžios viešųjų pastatų. Tai leistų šiuose objektuose sutaupyti apie 60 GWh metinės pirminės energijos kiekio, tai yra kasmet sutaupyti apie 3 mln. eurų. Siekiant paspartinti viešųjų pastatų atnaujinimo procesą, nuo 2018 m. liepos 25 d. veikia kompleksinio finansavimo schema, pagal kurią derinami paskolos ir grąžinamosios subsidijos instrumentai. Vienas svarbiausių kriterijų vertinant paraiškas finansuoti viešųjų pastatų renovaciją – įgyvendinus ją, viešieji pastatai turėtų pasiekti ne mažesnę nei C energinio efektyvumo klasę. Be to, atnaujintuose objektuose galutinės energijos sąnaudos turės būti bent 30 proc. mažesnės. Gavę pastatui atnaujinti reikalingą finansavimą ir pasiekę bei viršiję numatytus projektams rodiklius, pastatų valdytojai grąžinamosios subsidijos dalies galės negrąžinti. Taip pastatų valdytojai skatinami užtikrinti kokybišką pastatų atnaujinimą, kuris duotų ilgalaikę naudą valstybei.

216. 2018 m. birželio 30 d., pakeičiant Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymą, buvo įteisinta išimtis dėl mokėjimų už VIAP elektros energiją intensyviai vartojančioms pramonėms įmonėms. VIAP lengvata siekiama pagerinti investicinę aplinką Lietuvoje, pritraukti aukštą pridėtinę vertę kuriančias įmones ir padidinti intensyviai elektros energiją naudojančių pramonės šakų įmonių konkurencingumą, siūloma sudaryti sąlygas įmonėms, kurios savo veikloje sunaudoja daug elektros energijos, mažinti elektros kainą, diferencijuojant rinkliavą, susijusią su elektros energijos gamyba naudojant AEI; siūloma numatyti, kad intensyviai elektros energiją naudojančių pramonės šakų įmonės, už per metus suvartotą elektros energijos kiekį, viršijantį 1 GWh, galėtų susigrąžinti 85 proc. VIAP kainos dalies, susijusios su elektros energijos gamyba naudojant AEI. Įmonės ne mažiau kaip 75 proc. susigrąžintų lėšų turi investuoti į energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones.

217. Pagal Daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programą, patvirtintą Vyriausybės 2004 m. rugsėjo 23 d. nutarimu Nr. 1213 „Dėl Daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programos patvirtinimo“ (toliau – Daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programa), 2018 metais modernizuoti 224 daugiabučiai namai. Tam 2018 metais panaudota 23,14 mln. eurų valstybės biudžeto ir 16,21 mln. eurų Klimato kaitos specialiosios programos lėšų. Modernizuoti namai, šildomi iš miesto centralizuotų tinklų, patalpoms šildyti šiluminės energijos suvartoja 50–70 proc. mažiau nei prieš renovaciją. Gyventojų iniciatyva įgyvendintos 762 įvairios šilumos energijos sąnaudas daugiabučiuose namuose mažinančios priemonės. Iš viso pagal Daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programą (nuo 2005 metų) modernizuotas 2 981 daugiabutis namas

(apie 8,2 proc. visų daugiabučių namų), gyventojų iniciatyva įgyvendintos 13 869 įvairios šilumos energijos sąnaudas daugiabučiuose namuose mažinančios priemonės.

218. Skaičiuojamosios šilumos energijos sąnaudos daugiabučiuose namuose, pastatytuose pagal iki 1993 metų galiojusius statybos techninius normatyvus, nuo 2005 metų sumažintos apie 912 GWh per metus. Toks sumažėjimas, palyginti su 2005 metais (5 000 GWh), sudaro apie 18,24 proc. (numatyta 2020 metais pasiekti ne mažiau kaip 20 proc.).

219. 2019 metais planuojama modernizuoti ne mažiau kaip 500 daugiabučių namų, todėl skaičiuojamosios šilumos energijos sąnaudos turėtų sumažėti dar 100 GWh.

Šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio ribojimas

8 lentelė. Šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio ribojimas

2020 metų ES tikslas	2020 metų nacionalinis tikslas	2016 metų padėtis Lietuvoje
Iki 2020 metų 20 proc. sumažinti išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų (toliau – ŠESD) kiekį, palyginti su 1990 metų lygiu. ES prekybos apyvartiniais taršos leidimais sistemoje nedalyvaujančiuose sektoriuose šį kiekį sumažinti 10 proc., palyginti su 2005 metais	2013–2020 metais ES prekybos apyvartiniais taršos leidimais sistemoje nedalyvaujančiuose sektoriuose kasmet neviršyti Lietuvai nustatytų metinių išmetamųjų ŠESD kiekio kvotų (toliau – t CO ₂ ekv.) ir pasiekti, kad 2020 metais išmetamųjų ŠESD kiekis nepadidėtų daugiau kaip 15 proc., palyginti su 2005 metų lygiu, ir neviršytų 15,46 mln. t CO ₂ ekv.	ES prekybos apyvartiniais taršos leidimais sistemoje (ATLPS) nedalyvaujančiuose sektoriuose kvota – 14,126 mln. t CO ₂ ekv., Nacionalinės išmetamųjų ŠESD kiekio apskaitos ataskaitos preliminariais duomenimis, faktinis išmetamųjų ŠESD kiekis ATLPS nedalyvaujančiuose sektoriuose – 14,163 mln. t CO ₂ ekv.

220. 2018 metais 24 mln. eurų skirta energinio efektyvumo didinimo, 6,9 mln. eurų – atsinaujinančių energijos išteklių diegimo, 0,8 mln. eurų – vystomojo bendradarbiavimo, siekiant perduoti Lietuvoje pagamintas atsinaujinančių energijos išteklių technologijas trečiosioms šalims, projektams finansuoti, 0,8 mln. eurų – kitoms nacionalinės klimato kaitos valdymo politikos formavimo ir įgyvendinimo priemonėms įgyvendinti.

221. Klimato kaitos specialiosios programos, parengtos vadovaujantis Lietuvos Respublikos klimato kaitos valdymo finansinių instrumentų įstatymu, lėšomis 2019 metais toliau bus finansuojami projektai, kuriuos įgyvendinus kiekybiškai sumažės ŠESD. Energinio efektyvumo didinimo ir atsinaujinančių energijos išteklių diegimo projektams įgyvendinti 2019 metais numatoma skirti 80 mln. eurų. Planuojama teikti paramą fiziniams asmenims individualių namų modernizavimo ir atsinaujinančių energijos išteklių diegimo projektams, teikti paramą įmonėms ir daugiabučių namų

gyventojams energijos efektyvumo priemonių įgyvendinimui finansuoti, remti iniciatyvas, susijusias su ekologiško transporto ir jo infrastruktūros plėtra.

V SKYRIUS

TARPINSTITUCINIS BENDRADARBIAVIMAS

222. EK paskelbta Šalies ataskaita ir joje iškelti tikslai Lietuvai išsamiai aptarti Seimo Aplinkos apsaugos komitete, Biudžeto ir finansų komitete, Ekonomikos komitete, Europos reikalų komitete, Socialinių reikalų ir darbo komitete, Sveikatos reikalų komitete, Švietimo ir mokslo komitete, Valstybės valdymo ir savivaldybių komitete.

223. NRD parengta bendradarbiaujant su tarpinstitucine darbo grupe, sudaryta iš ministerijų, Lietuvos banko ir Lietuvos statistikos departamento atstovų. NRD rengimą koordinavo ekonomikos ir inovacijų ministras.

224. 2019 m. kovo 7 d. vykusio Nacionalinės reformų darbotvarkės priežiūros komisijos, sudarytos Vyriausybės 2011 m. rugpjūčio 17 d. nutarimu Nr. 967 „Dėl Nacionalinės reformų darbotvarkės įgyvendinimo koordinavimo Lietuvoje“, posėdžio metu buvo suderinti pagrindiniai 2019 m. NRD rengimo aspektai ir aptarta Šalies ataskaita. Taip pat 2019 m. balandžio 12 d., dalyvaujant ir kitų šakinių Seimo komitetų atstovams, NRD buvo pristatyta Seimo Europos reikalų komitete.

225. NRD projektas 2019 m. kovo 28 d. – balandžio 3 d. buvo viešai skelbiamas Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinėje sistemoje. Pastabas ir pasiūlymus jam galėjo teikti ekonominiai-socialiniai partneriai ir visa visuomenė.

Ekonomikos ir inovacijų ministras

Virginijus Sinkevičius

Ekonomikos ir inovacijų ministerijos
Strateginio planavimo ir veiklos organizavimo
departamento Asmenų aptarnavimo ir
dokumentų valdymo skyriaus redaktore

Ekonomikos ir inovacijų ministerijos

Teisės departamento
direktore

2019-04-16 Rūta Jovaišienė

Roma Sabaliauskaitė

2019-04-15